

† ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΒΑΦΕΙΔΟΥ ΚΛΗΓΗΤΟΥ

Βασίλειον Γεννηθ. Δ. Κ. ανδρ. αὐτ. - Πάρις -
Λαβ. αὐτογράφου. Καὶ ἐξ ἀργυροῦρου
παιπ. αὐτ. — Σελ. 109 27-7-1949

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΤΟ

ΕΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΩ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ

ΤΟ ΦΕΡΟΜΕΝΟΝ ΕΠ' ΟΝΟΜΑΤΙ

ΤΗΣ ΖΗΡΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ

Ἐκδίδεται

ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ Μοναστηρίου
ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως
Διδυμοτείου - Ὁρεστιάδος

ΕΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΩ

1933

Ἀφιεροῦται
εἰς τοὺς
Εὐσεβεῖς Χριστιανοὺς
τῆς πόλεως
Διδυμοτείχου
καὶ πάσης τῆς Ἐπαρχίας
Διδυμοτείχου - Ὀρεστιάδος

Ὁ

Συγγραψας

Η Α. ΣΕΒΑΣΜΙΟΤΗΣ Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ - ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ
Κ. Κ. ΙΩΑΚΕΙΜ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ - ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ

Ἀριθ. Πρωτ. 360 Δισκ. 141

Ἐν Διδυμοτείχῃ τῇ 16.5.1933

ΠΡΟΣ ΤΟΝ
ΠΑΝΟΣΙΟΛΟΓΙΩΤΑΤΟΝ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΝ
κ. ΝΙΚΟΛΑΟΝ ΒΑΦΕΙΔΗΝ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ
ΕΝΤΑΥΘΑ

Μετὰ προσοχῆς διεξελθόντες τὴν περὶ τῆς ἐν-
ταῦθα Ἱ. Μονῆς, φερομένης ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς
Ζωοδόχου Πηγῆς, ἱστορικὴν πραγματείαν τῆς ὑ-
μετέρας φίλης Πανοσιολογιότιτος, ἀομένως προα-
γόμεθα, ὅπως ἐπαινέσωμεν τὴν φιλότιμον ἐργασί-
αν αὐτῆς, μαρτυροῦσαν οὐχὶ μόνον εὐσέβειαν, ἀλ-
λὰ καὶ φιλοπονίαν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν ἐν γένει
ἱστορίαν, καὶ φιλοτιμίαν, ὅπως συνεσφέρνητε δι-
αὐτῆς, εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἡμῶν.
καὶ ζῆλον ἀξιομίμητον περὶ τὴν ἐξερεύνησιν, ὅσων
κινδυνεύουσι νὰ καλυφθῶσιν ὑπὸ τοῦ πέπλου τῆς
λήθης καὶ τῆς ἀγνοίας.

Ἀναγγέλλοντες δέ, ὅτι ἀπεδέχθημεν καὶ ἐνε-
κρίναμεν τὴν γενομένην ἡμῖν πρότασιν τῆς Ἐπι-
τροπῆς τῆς ὡς εἶρηται Ἱερᾶς Μονῆς πρὸς ἔκδοσιν
δαπάναις αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς πραγματείας τῆς ὑ-
μετέρας Πανοσιολογιότιτος, ἀφιερωμένης τοῖς εὐ-
σεβεῖσι χριστιανοῖς τῆς πόλεως Διδυμοτείχου καὶ
ὁλοκλήρου τῆς Θεοσώστου Ἐπαρχίας ἡμῶν, εἰς
τὴν πρῶτον συνδρομὴν τῶν ὁποίων ὀφείλεται

μὲν ἤδη ἡ τῆς Ἱ. Μονῆς ἀνακαίνισις, ἀπόκειται
δὲ καὶ ἡ ἐν τῷ μέλλοντι συντήρησις καὶ προαγω-
γὴ αὐτῆς, πεποίθαμεν, ὅτι, διὰ τῆς ἐκδόσεως ταύ-
της, τὴν ὁποίαν, εὐελπιστοῦμεν, θέλουσι σπεύσει
νὰ ἀποκτιήσωσι πάντες, γνωρίζομένων ἐκτενέστε-
ρον τῶν κατὰ τὴν Ἱ. Μονήν, θὰ αὐξηθῇ τὸ ὑπὲρ
αὐτῆς ἐνδιαφέρον καὶ ἡ στοργὴ τῶν εὐσεβῶν χρι-
στιανῶν ἡμῶν.

Διατελοῦμεν δὲ μετὰ πολλῆς ἀγάπης
Τῆς Ὑμετέρας φίλης Πανοσιολογιότητος
Εὐχέτης πρὸς Θεὸν
† Ὁ Διδυμοτεῖχου καὶ Ὁρεστιάδος Ἰωακείμ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΟ ΕΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΩ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ
ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ

Ἐν Διδυμοτείχῳ τῇ 12-5-1933

ΠΡΟΣ ΤΟΝ
ΠΑΝΟΣΙΟΛΟΓΙΩΤΑΤΟΝ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΝ
ΚΥΡΙΟΝ ΝΙΚΟΛΑΟΝ ΒΑΦΕΙΔΗΝ
ΚΛΗΓΗΤΗΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΕΝΤΑΥΘΑ

Οἱ ὑποφαινόμενοι ἐλίτροποι τοῦ ἐνταῦθα Μοναστηρίου τοῦ Παναγίου τάφου, τοῦ τιμωμένου ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, σπεύδομεν νὰ δηλώσωμεν τῇ ὑμετέρᾳ Πανοσιολογιότητι τὰ ἑξῆς:

Ὅτι μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἀποδεχόμεθα τὴν εὐγενῇ πρότασιν Αὐτῆς, ὅπως ἐκδοθῇ ἡ ὑπ' Αὐτῆς, συγγραφείσα Ἱστορία τοῦ Μοναστηρίου ἡμῶν, δαπάναις αὐτοῦ καὶ τῇ ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως Διδυμοτείχου.

Ὅτι πρὸς τούτοις συμφωνοῦμεν πλήρως μεθ' Ὑμῶν ὡς πρὸς τοὺς ὑποβαλλομένους ὅρους τῆς ἐκδόσεως τῆς ἱστορικῆς ταύτης πραγματείας, καθ' ὅσον μάλιστα τὸ πτωχὸν ἡμῶν Μοναστήριον θὰ ὠφεληθῇ ἐκτὸς ἄλλων καὶ ὀλικῶς.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ, ἐκφράζοντες τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας καὶ θεωροῦντες τὴν ὑμετέραν Πανοσιολογιότητα Δωρητὴν καὶ Εὐεργέτην τοῦ Μοναστηρίου, ἐπικαλοῦμεθα ἐπ' Αὐ-

εὐχὴν εὐχὴν Εὐλογίαν τοῦ Παναγ
τελοῦμεν μετ' ἐξαιρετικῆς
βασμοῦ.

ΟΙ ΕΠΙΤΡΟΙ
Βασίλειος Ἡλίου
Δημήτριος Σκ
Γεώργιος Ἀποσ
Βασίλειος Καζ
Γρηγόριος Καραγ

Ο

**ΠΑΝΟΣΙΟΛΟΓΙΩΤΑΤΟΣ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
Κ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΦΕΙΔΗΣ
ΚΛΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἀπὸ τριετίας συγγράφω γενικὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ ἱστορικῆς ἡμῶν πόλεως Διδυμοτείχου καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ στεφθέντος βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ.

Τὸ πρωτότυπον τοῦτε ἱστορικὸν ἔργον θὰ ὑπερβαίνει τὰς πεντακοσίας σελίδας, θὰ κοσμηθῇ μὲ πολλάς, ὑπερεκατόν, παλαιὰς καὶ νέας εἰκόνας, θὰ ἐκδοθῇ δέ, σὺν Θεῷ Ἀγίῳ, προσεχῶς.

Ἐν τῶν κεφαλαίων αὐτοῦ πραγματεύεται περὶ τοῦ πέραν τοῦ Ἐρυθροποτάμου καὶ ἐπὶ ὥραίας καὶ εὐαέρου θέσεως εὕρισκόμενου Μοναστηρίου, τὸ ὁποῖον ἐσφαλμένως φέρει, ἀπὸ ἀρκετῶν ἤδη ἐτῶν, τὸ ὄνομα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἀντὶ τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ἢ ἀπλῶς τῆς Παναγίας.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ λοιπὸν τῆς ἀποτινῶν ἐτῶν ἀνακαινίσεως τοῦ ἐξοχικοῦ τούτου Μοναστηρίου, ἐπιθυμῶ νὰ καταστήσω ἀπὸ τῶρα γνωστὴν τὴν ἱστορίαν τοῦ εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς Διδυμοτειχίτας, ἐντοπίους καὶ ξένους, καθὼς καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς κατοίκους τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου — Ὀρεστιάδος, ἐπὶ τῇ βάσει Ἐπιγραφῶν, Κωδήκων,

καὶ τῆς Παραδόσεως.

Προβαίνω ὅθεν, ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς
Μητροπόλεως Διδυμοτείχου καὶ Ὀρεστιά-
δος καὶ δαπάναις τοῦ Ἱεροῦ τούτου Προσ-
κυνήματος, εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς πραγματεί-
ας ταύτης ἐν ἰδιαιτέρῳ εἰκονογραφημένῳ
φυλλαδίῳ καὶ ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ αὐτοῦ.

Ἐν Διδυμοτείχῳ κατὰ Μάϊον τοῦ 1933

† Ἀρχιμανδρίτης

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

Καθηγητῆς ἐν τῷ Γυμνασίῳ Διδυμοτείχου

Παλαιολόγος
Τομὴν ἑκτὴν τοῦ ἔτους 1911

ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΠΑΡΟΡΑΜΑ

Σελίδες. Στίχοι.	Ἀντί.	Γράφε
19.	1.	Ζωοδόχον
22.	μεταξὺ 30 καὶ 31	4 §. Δύο ἐπι: γρ εἰκὼν τῆς Ι
25.	32.	ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΝ
26.	28.	4 §.
33.	2 ὡς 27 καὶ 28-29.	5. §. προσ-κυνήμα
33.	37.	καθ-
34.	1.	ικετεύσωμεν
34.	21-22.	ἀφ-ιερώθη
35.	32.	8. §.
36.	5.	μονυδρίου
37.	11 12.	ἐξ-όδων
37.	33.	λογαριασμόν,
37.	36.	, ὁ κατοικῶν
40.	3.	μεταχείου
40.	6.	ἐπιβολή
40.	12.	διάκονα
41.	20.	νομίσου
41.	33.	τούρκους διότι
43.	19.	καὶ χρήματα
44.	8.	ἐς τὰ
44.	34.	συ-
45.	1.	υπάρχουν
48.	12 καὶ 24.	ἐπιδιωρθώθησαν
52.	28 καὶ 29.	ἀγιοταφικ-οῦ
53.	35.	γυναικεῖον
55.	34.	ἐγέν η ε

*Πάν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν κάτωθι
σφραγίδα τοῦ συγγραφέως*

† ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΒΑΦΕΙΔΟΥ, ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΤΟ ΕΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΩ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟ ΦΕΡΟΜΕΝΟΝ ΕΠ' ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΗΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ

1§. Η ΠΙΘΑΝΗ ΥΠΑΡΞΙΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

Τὸ ἐν Διδυμοτείχῳ μοναστήριον, τὸ κοινῶς μὲν, ἀλλ' ἐσφαλμένως, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἐὰν ὑπῆρχεν ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν ἢ ἐκτίσθη ἐπὶ τουρκοκρατίας, καὶ πότε ἀκριδῶς καὶ παρὰ τίνος, μᾶς εἶναι ἄγνωστον, διότι δὲν ὑπάρχουν ἄμεσα καὶ θετικὰ στοιχεῖα.

Φαίνεται ἐν τούτοις, ὅτι ἐκτίσθη καὶ ὑπάρχει ἀπὸ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ἀπὸ τὸν 14ον αἰῶνα τοῦλάχιστον. Πρῶτον μὲν, διότι ἐπὶ τουρκοκρατίας πολὺ δύσκολον ἦτο νὰ κτίσουν μοναστήρια, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ ἡ κτίσις τῶν ἐκκλησιῶν ἦτο περιωρισμένη καὶ εἶχε πολλὰς δυσκολίας, δεύτερον δὲ διὰ

τὸν ἐξῆς λόγον:

Ὁ ἐν Ἀθήναις ἤδη εὐρισκόμενος τέως Μέγας Χαρτοφύλαξ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Μανου-
ήλ Γεδεών ἀναφέρει μεταξὺ τῶν Μητροπολιτῶν Δι-
δυμοτείχου Θεοδούλου (1315—1329) καὶ τοῦ Θεολή-
πτου (1350), ὅτι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἰωάν-
νης ΙΔ΄ Καλέκας ἢ Ἀπρηνὸς [1334—1347] τὴν ἐν
Διδυμοτείχῳ μονὴν τῆς Ὑδηγητρίας [Παναγίας],
μεταβλήθεισαν πρότερον εἰς γυναικεῖαν, μετέτρεψε
πάλιν εἰς ἀνδρῶν. Πρόκειται ἴσως περὶ τῆς πληρο-
φορίας τοῦ Γερμανοῦ Χάμμερ, ὅτι ἐν Διδυμοτείχῳ ὑπ-
ῆρχε μονὴ ἀνδρῶν, ὅπως ἔλεγεν ὁ ἐκ πατρὸς σε-
βαστὸς ἡμῶν θεῖος τέως Μητροπολίτης Διδυμοτείχου
καὶ ἤδη Ἡρακλείας κ. Φιλάρετος, καθὼς ἐπληροφο-
ρήθην παρὰ τοῦ κ. Ν. Κινίδου. Ὁ Φιλάρετος εἰς
τὸν κατάλογόν του, τῶν Μητροπολιτῶν Διδυμοτείχου
σχολιάζει τὸν Γεδεών καὶ λέγει: «τοιαύτη μονὴ σή-
μερον δὲν ὑφίσταται, ἐκτὸς ἂν νοηθῇ τὸ παρὰ τὸ
Διδυμότειχον μονύδριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, κτή-
μα τοῦ Παναγίου Τάφου ἢ ἐν Δαδιᾷ Μονὴ τῆς Ὑ-
περαγίας Θεοτόκου». Καὶ ὁ μὲν Γεδεών, ἂν καὶ ἀ-
ναφέρῃ τὸ ὄνομα τῆς μονῆς, λέγων «Ὑδηγητρίας»,
ἐν τούτοις δὲν καθορίζει ποῦ ἀκριβῶς καὶ ποῖα ἦτο.
Ὁ δὲ Φιλάρετος ἀναφέρει μόνον δύο μοναστήρια, πρῶ-
τον τὸ ἤδη τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς λεγόμενον, τὸ ἐποῖ-
ον εὐρίσκεται, ὥς γνωστόν, ἐκεῖθεν τοῦ Ἐρυθροπο-
τάμου [Κηζήλ—Ντερὲ] καὶ εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας
ὥρας ἀπὸ τοῦ Διδυμοτείχου, καὶ δεύτερον τὸ τοῦ χω-
ρίου Δαδιᾶς, ἐκεῖθεν τῆς πόλεως Σουφλίου, τὸ ὁποῖ-
ον κατεστράφη καθ' ὁλοκληρίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν
τῶν τελευταίων πολέμων. Δὲν κάμνει δὲ
κανένα λόγον περὶ τοῦ ὑπερθεν τοῦ χωρίου
Κορνοφωλιάς σωζομένου ἱβηριτικοῦ μοναστηρίου
τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ ἐν τῷ χωρίῳ Μανδρίτσα, τῷ
εὐρισκομένῳ ἤδη ὑπὸ βουλγαρικὴν κατοχὴν, τὸ ὁποῖ-
ον μοναστήριον ἀναφέρουν οἱ κώδικες τῆς Ἱερᾶς
Μητροπόλεως Διδυμοτείχου, χωρὶς τὸ ὄνομα αὐτοῦ,

ὡς Μετόχιον, ἀνῆκον εἰς τὴν Μονὴν τῆς Μ. Λαύρας τοῦ Ἀγίου Ὁρους. Δὲν εἶναι βεβαίως δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος περὶ τοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως Διδυμοτείχου Μετοχίου τῆς νήσου Ἀνδρου. Πρῶτον μὲν ἔνεκα τοῦ ὀνόματός του «Ἅγιος Χαράλαμπος», ἐὰν ἐννοεῖται, εἶχε τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς τῆς κτίσεώς του, δεύτερον δὲ διότι ἀνῆκεν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ζωιδόχου Πηγῆς τῆς Ἀνδρου, ἡ ὁποία, ὅπως ἀναφέρομεν εἰς τὸ περὶ τοῦ μετοχίου τούτου κεφάλαιον τῆς ἱστορίας τοῦ Διδυμοτείχου, εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὸ 1577, ὥστε τὸ μετόχιον ἐκτίσθη πολὺ ἀργότερον. Ἐπίσης καθόλου βεβαίως δὲν δύναται νὰ ταυτισθῇ ἡ «δόκηγῆτρια» καὶ μὲ τὸν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἀρμενικὸν ναόν, ὁ ὁποῖος ἦτο μὲν προηγουμένως, ὡς φαίνεται μοναστήριον, ἀλλ' ἐτιμᾶτο, ὡς γνωστὸν, ὅπως καὶ τώρα, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ ἐκαλεῖτο Παλαιοκαστρίτης. Τέλος θὰ ἦτο περιττὸν ἴσως νὰ ἀναφέρω μίαν μονὴν ἀγνώστου ὀνόματος, ἡ ὁποία ὑπῆρχε δῆθεν κατὰ παράδοσιν, ὅπως λέγουν μερικοί, εἰς τὴν ἐδδὸν τοῦ χωρίου Κυφοβούνου καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, ὅστις εὐρίσκεται ὑπερθεὶς τοῦ σπηλαίου Βούβα. Καθὼς ἐπίσης καὶ μίαν ἄλλην μονὴν, εὐρισκομένην πιθανὸν ἄλλοτε εἰς τὸν τόπον (Ταοῦκ—Γιεμέζ) τοῦ ἁγιάσματος τοῦ Ἀγίου Βλασίου, ὅπου ὑπάρχουν δυζαντινὰ ἐρείπια. Τὰ δύο τελευταῖα εἶναι ἴσως ἐν καὶ τὸ αὐτὸ μοναστήριον ἢ προσκύνημα, ἢ μᾶλλον τὸ εἰς κακὴν κατάστασιν διασωζόμενον ἁγίασμα τοῦ Ἀγίου Βλασίου, περὶ τοῦ ὁποίου κάμνομεν λόγον ἀλλαχοῦ τῆς ἱστορίας τοῦ Διδυμοτείχου.

Ἐὰν ἤδη λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ ἑξῆς: Ὅτι δηλαδή, ὅπως θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ, τὸ ἐνταῦθα ἦδη μοναστήριον τῆς Ζωιδόχου Πηγῆς φέρει τὸ ὄνομα τοῦτο καταχρηστικῶς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ τελευταίου κατὰ τοὺς πολέμους ἡγουμένου Βαρλαάμ, ὅστις καὶ εἰσήγαγε τὸν πανηγυρισμὸν τοῦ μοναστηρίου κατὰ τὴν Παρασκευὴν τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάδος.

Οἱ ἐπίσης δύο ἐπιγραφαὶ ἐν αὐτῷ φέρουν μὲν τὸ ὄνομα τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ἀλλ' ἢ μία ἐξ αὐτῶν εὐρίσκεται κεχαρταγμένη ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πλακῆς καὶ κάτωθεν μιᾶς εἰκόνης τῆς Παναγίας. Ὅτι πρὸς τοῦτοις τὸ μοναστήριον ἐπανηγύριζεν ἀνέκαθεν μὲν μόνον τὴν 8ην Σεπτεμβρίου, κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Γενεθλίων τῆς Παναγίας, ἐπὶ δὲ τοῦ Βαρλαάμ κυρίως τὴν 8ην ἑλιν Σεπτεμβρίου. Ὅτι τέλος, καὶ πρὸ τοῦ Βαρλαάμ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ, ἄνθρωποι τοῦ μοναστηρίου ἐξήρχοντο ἀνὰ τὸ Διδυμότειχον καὶ τὰ πέριξ χωρία, χάριν ἐράνων, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν εἰκόνα τῆς Παναγίας εἰς προσκύνησιν. Ἐκ τούτου γὰρ ἀδωμεν ὑπ' ὄψιν ταῦτα, δυνάμεθα ὁπωσδήποτε νὰ συμπερνώμεν, ὅτι τὸ περὶ οὗ τοῦ λόγου μοναστήριόν μας εἶναι ἴσως πολὺ παλαιόν, ὑφιστάμενον ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, προϋπάρχον πολὺ πρότερον τοῦ πατριάρχου Ι. Καλέκα καὶ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι Παναγίας τῆς ἑδηγητρίας.

2. § ΠΩΣ ΟΝΟΜΑΖΕΤΟ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΠΩΣ ΗΛΛΑΞΕΝ ΟΝΟΜΑΣΙΑΝ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΝ ΠΑΝΗΓΥΡΙΣΜΟΥ

Ἀλλ' ἄς ἔλθωμεν ἤδη εἰς συγκεκριμένα στοιχεῖα καὶ πληροφορίας περὶ τοῦ Μοναστηρίου τούτου, τοῦ λεγομένου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ ἄς ἐξετάσωμεν ἐκτὸς ἄλλων καὶ τὸ ὄνομά του. Διότι παρουσιάζεται δυστυχῶς ἐνώπιόν μας ἐν παράδοξον καὶ δύσκολον ζήτημα. Δηλαδή πῶς ὠνομάζετο ἄλλοτε καὶ πρέπει νὰ ὀνομάζεται καὶ τώρα τὸ μοναστήριον τοῦτο; Εἶναι τάχα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἢ τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ἢ ἀπλῶς τῆς Παναγίας, ἢ μήπως τῶν δύο τελευταίων μαζῇ καὶ πῶς;

Ὅλος ὁ κόσμος τὸ γνωρίζει καὶ ὀνομάζει ἀπὸ

έτων και έσφαλμένως ως Ζωοδόχον Πηγὴν, εορτάζει
δὲ τὴν ἐτησίαν πανήγυριν του κατὰ τὴν εορτὴν
τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἀλλοτε ὁμως εώρταζεν εἰς

Ο ΝΑΧΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΛΛΙΑ
ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ
ΤΙΠΟ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΕΩΣ

τὰς 8 Σεπτεμβρίου, τὴν εορτὴν τῶν Γενεθλίων τῆς
Παναγίας. Φαίνεται δέ, ὅτι εώρταζεν ἐπίσης καὶ εἰς
τὰς 21 Μαΐου, τὴν εορτὴν τῶν Ἁγίων Κωνσταντί-
νου καὶ Ἑλένης.

Ἡ γραῖα Μαριγῶ Συναπίδαινα, ὁ γέρων Ἀριστείδης Δελόγκας καὶ ἄλλοι ἐνθυμοῦνται ἑορτασμόν καὶ πανήγυριν μόνον τὴν 8ην Σεπτεμβρίου, ὁπότε ἐλειτουργεῖ ἐκεῖ ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης Διδυμοτείχου. Οἱ ἴδιοι δέ, καθὼς καὶ οἱ κύριοι Μόσχος Βενέτης, Γεώργιος Βαφειάδης, Νικόλαος Κινίδης καὶ ἄλλοι, λέγουν, ὅτι ὁ ἑορτασμός τοῦ μοναστηρίου κατὰ τὴν Παρασκευὴν τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάδος εἰσῆχθη ὑπὸ τοῦ προαναφερθέντος Βαρλαάμ.

Λέγουν, ὅτι τὴν 8ην Σεπτεμβρίου πολλὸς κόσμος ἀνήρχετο ἐκ Διδυμοτείχου εἰς τὸ μοναστήριον, προσήρχοντο δὲ χωρικοὶ καθ' ὁμάδας ἐκ τῶν πέριξ μὲ τὰς ἐγγχωρίους γραφικὰς στολὰς των καὶ ἤρχιζον τὰς διασκεδάσεις, τοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραγούδια ἀπὸ πρωῒας μέχρι νυκτός. Προσθέτει δὲ ἡ Μ. Συναπίδαινα, ὅτι ἄλλοτε ὁ Χατζῆ Χαφούζ Τανάς, ὁ οἰκοδομήσας, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἡ ἀνακαινίσας τὸν ναόν, παρέθετε πολυποίκιλα φαγητὰ καὶ ἐφιλοξένει τοὺς προσκυνητὰς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ μοναστηρίου, ὅπου ὑπῆρχον ἄφθονα δένδρα, ἄκαρπα καὶ καρποφόρα, ἀμυγδαλιές, καρυδιές, ἀμπέλια καὶ ἄλλα πολλὰ.

Ἡ ἄλλοτε ὑπηρέτρια τοῦ Βαρλαάμ καὶ ἤδη καθαρίστρια τοῦ Γυμνασίου Ἀποστολιὰ Γραμματικοῦ καὶ ἄλλοι ἀναφέρουν, ὅτι ὁ πανηγυρισμός τοῦ μοναστηρίου καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τοῦ Βαρλαάμ ἦτο μεγαλειότερος καὶ σπουδαιότερος τὴν 8ην Σεπτεμβρίου καὶ ὅχι τὴν ἡμέραν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὁπότε πάλιν ἔκαμνε πανηγυρικὴν λειτουργίαν ὁ Μητροπολίτης. Μερικοὶ ἀναφέρουν, ὅτι ὁ Βαρλαάμ εἶχε κτίσει δῆθεν τὴν πλησίον τῆς πηγῆς εὕρισκομένην δεξαμενὴν καὶ ὅτι ἔνεκα τῆς πηγῆς καὶ τῆς δεξαμενῆς προῆλθε καὶ ἡ ὀνομασία Ζωοδόχος Πηγὴ. Δὲν εἶνε ὁμῶς ἀληθές, ὅτι ὁ Βαρλαάμ ἔκτισε τὴν δεξαμενὴν, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν μαρτυρίαν τῶν γερόντων: τοῦ ποιμένου Παλαμάρκα, τῆς Μ. Συναπίδαινας, τοῦ ἀρμενίου συμπολίτου Ἀγκωμπὸς ἀγᾶ, τοῦ Α. Δελόγκα

καὶ ἄλλων. Ὁ τελευταῖος μάλιστα ἐνθυμεῖται καλῶς, ὅτι εἰς τὰς δύο ἄνω γωνίας τῆς τετραγώνου ταύτης μαρμαρίνης δεξαμενῆς ὑπῆρχον εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν δύο μαρμάρινοι λέοντες, ἀπὸ τὰ στόματα τῶν ὁποίων ἔτρεχε μέσα εἰς τὴν δεξαμενὴν τὸ νερόν, τὸ ὁποῖον ἤρχετο ἀπὸ τὴν πηγὴν. Φαίνεται, ὅτι ὁ Βαρλαάμ ἀνεκαίνισε μόνον τὴν δεξαμενὴν καὶ τὴν πηγὴν, καθὼς καὶ τὰ παλαιὰ κελιά, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, καὶ εἰσήγαγεν ἐπὶ τῇ εὐκαρίᾳ ταύτῃ τὸν πανηγυρισμὸν τοῦ μοναστηρίου κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται, ὅτι τὸ μοναστήριον ἦτο πολὺ παλαιόν, ἴσως βυζαντινόν, ὅπως εἴπομεν. Ἐτιμᾶτο δέ, ἐὰν μὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν παλαιὸν πανηγυρισμὸν τοῦ καὶ τὴν μαρμαρίνην εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας, κατὰ τὰ γραφόμενα τοῦ Γεδεών, τῆς Ὁδηγητρίας, ἢ τῶν Γενεθλίων τῆς Παναγίας, ἐὰν δὲ τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τοὺς παλαιότερους κώδικας, ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Ἐὰν δὲ ἐπανηγύριζεν ἄλλοτε καὶ κατὰ τὴν 21ην Μαΐου, ἦτοι τὴν ἐορτὴν τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ὁ πανηγυρισμὸς οὗτος εἶχεν ἤδη πρὸ πολλοῦ παραμεληθῆ, ἔνεκα ἴσως τῆς ἄλλοτε περισσοτέρας ἀπασχολήσεως τῶν Διδυμοτειχιτῶν κατὰ τὸν μῆνα Μάϊον μὲ τὰ κουκούλια, ὅπως ὑποθέτουν ὁ Γ. Βαφειάδης καὶ ἄλλοι. Ἐπίσης παρημελήθη σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν καὶ ὁ βέβαιος καὶ μέγας πανηγυρισμὸς τῆς 8ης Σεπτεμβρίου, ἔνεκα ἴσως ἄλλων ἀπασχολήσεων τῶν κατοίκων Διδυμοτείχου καὶ τῶν περιχώρων, καὶ ἰδίως γεωργικῆς φύσεως, καὶ τοῦ τρυγητοῦ τῶν ἀμπελώνων, καὶ διότι ἐπεκράτησε βαθμηδὸν ὁ ἐορτασμὸς τοῦ μοναστηρίου τὴν Παρασκευὴν τῆς Διακαινησίμου, διότι, ὡς γνωστόν, αἱ ἡμέραι τοῦ Πάσχα εἶνε καταλληλότεραι δι' ἐξοχικοὺς ἐορτασμούς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἀπὸ Βαρλαάμ εἰσήχθησαν καὶ παρέ-

μειναν μέχρι τοῦδε τῆς ὀνομασίας τοῦ μοναστηρίου ὡς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ ὁ πανηγυρισμὸς αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτῆς.

3. § ΠΩΣ ΟΝΟΜΑΖΟΥΝ ΟΙ ΚΩΔΗΚΕΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ

Οἱ κώδικες τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Διδυμοτείχου δὲν ἀναφέρουν σχετικῶς πολλὰς πληροφορίας, αἱ ὅποσαι μάλιστα δὲν εἶναι καὶ ἀρχαῖαι, ὅσας τοῦλάχιστον ἔγωγε εὔρει, ἀλλ' ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὄνομα Ζωοδόχος Πηγὴ.

Καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲν ἀναφέρουν τὸ μοναστήριον χωρὶς ὄνομα, λέγοντες ἀπλῶς, ὅτι εἶνε μονύδριον τοῦ Παναγίου Τάφου, ἀπαξ δὲ μὲ τὸ ὄνομα τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἔχει μεγάλην σημασίαν καὶ συμφωνεῖ μετὰς εὐρισκόμενας ἐπιγραφάς, δεικνύει δέ, ὅτι τὸ μοναστήριον τοῦτο εἶχεν ἀνεκαθεν καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ τὸ ὄνομα: Κωνσταντῖνος καὶ Ἑλένη ἢ συγχρόνως καὶ Παναγία, ἄνευ τῆς προσηγορίας Ζωοδόχος Πηγὴ, καὶ ὅχι τὸ ὄνομα Ζωοδόχος Πηγὴ. Ἀλλά, πρὶν παραθέσωμεν καὶ σχολιάσωμεν τὰς πληροφορίας ταύτας τῶν κωδίκων, καλὸν εἶναι νὰ μάθωμεν τί μᾶς πληροφορεῖ αὐτὸ τὸ ἴδιον μοναστήριον, ὅπως εὐρίσκεται σήμερον. Ἀφ' οὗ ἔκτισθη, ἄγνωστον πότε, κατεστράφη κατόπιν καὶ ἀνεκαινίσθη, ἐξ ὁλοκλήρου ἢ ἐν μέρει, πολλάκις μέχρι τοῦδε. Ἀφ' οὗ δὲ κατεστράφη πάλιν, ὡς γνωστόν, κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους, ἀνεκαινίσθη ἐπὶ τοῦ νῦν Μητροπολίτου Διδυμοτείχου καὶ Ὁρσοιάδος Κου Ἰωακείμ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατόπιν.

Ἐπὶ τῆς θύρας λοιπὸν τοῦ ἐκκλησιδίου ὑπάρχει ἐντετειχισμένη πλάξ, μήκους μὲν ἡμίσεος μέτρου καὶ πλάτους ἐνὸς τετάρτου, μὲ τουρκικὴν ἐπιγραφὴν καὶ ἔτος τουρκικὸν κτίσεως τὸ 1264. Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης παραθέτω φωτογραφίαν ἐξ ἀντιγρα-

[illegible]

ИТОГИ РАБОТЫ

φῆς χάριν τῶν τουρκομαθῶν ἀναγνωστῶν μου. Τοὺς δύο πρώτους στίχους τῆς εὐηρεστήθη νὰ μᾶς μεταφράσῃ ὁ ἐν Διδυμοτειχῷ ἐδρεύων σοφολογιώτατος Μουφτής, δηλ. θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς τῶν Μωαμεθανῶν τοῦ Νομοῦ Ἐβρου Ἰμάμ Ζαδὲ Χατζῆ Βελιουτδὶν ἐφέντης τῇ συνεργασίᾳ τοῦ δικηγόρου κ. Κ. Ἀργυριάδου. Ἀναγράφει δέ, ἐκτὸς ἄλλων φράσεων περὶ τῆς ματαιότητος τῶν ἐγκοσμίων ἀγαθῶν, καὶ αὐτῶν ἀκόμῃ τῶν βασιλικῶν θρόνων, ἀπέναντι τῆς πνευματικῆς καὶ θρησκευτικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ ἀγιοταφίτης μοναχὸς Διδυμοτειχίτης Χατζῆ Ἀθανάσιος εἶνε ὁ κτίσας τὸν οἶκον τοῦτον τῶν ἱερέων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου. Ἐχει καὶ δύο ἐλληνικὰς λέξεις «ΠΡΟΤΟΣΙΚΕΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙ» καὶ χριστιανικὴν χρονολογίαν τὸ ἔτος 1847. Καθὼς καὶ σταυρὸν εἰς τὸ μέσον τῆς τελευταίας σειρᾶς, ὅπως φαίνεται εἰς τὴν φωτογραφίαν.

Ἐπίσης πλησίον εἰς τὴν πηγὴν τοῦ ἀγιάσματος καὶ μέσα εἰς τὸ μικρὸν προσκυνητᾶριον ὑπάρχει, ἐπάνω εἰς μίαν ἀρκετὰ παλαιὰν ληθίνην πλάκα, ἣ ὁποία ἔχει ὠραίαν διακόσμησιν, μία ἀνάγλυφος εἰκὼν τῆς Παναγίας, ἀγκαλοφορούσης, μὲ τὴν ἐξῆς κάτωθεν ἐλληνικὴν ἐπιγραφήν, τῆς ὁποίας παραθέτω καὶ τὴν φωτογραφίαν, καὶ χωριστὰ καὶ μαζῇ μὲ τὴν εἰκόνα.

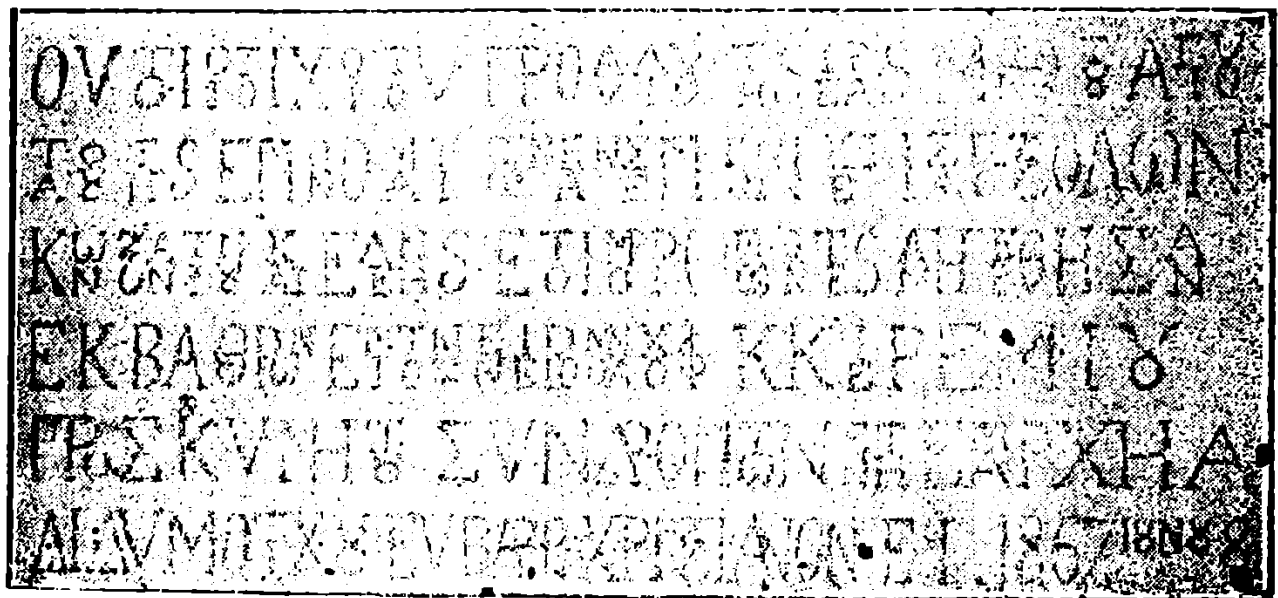
ΟΥΤΟΙ ΟΙ ΤΟΙΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΑΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΤΑΦΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΩΝ ΠΑΝΣΕΠΤΩΝ ΚΕΙ (καὶ) ΙΣΑΠΟΣΤΟΛΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ ΕΤΟΙΜΟΡΡΩΠΟΣ (καὶ) ΟΝΤΕΣ ΑΝΗΓΕΡΘΗΣΑΝ
ΕΚ ΒΑΘΡΩΝ ΕΠΙ ΤΟΝ (τοῦ) ΕΝ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΙΣ Κ.Κ. ΙΕΡΕΜΙΟΥ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΟΥ ΣΥΝΔΡΟΜῃ ΤΩΝ ΕΝ Τῇ ΕΠΑΡΧΙΑ
ΑΙΔΥΜΟΤΙΚΟΥ ΕΥΒΑΘΩΝ (εὐλαβῶν) ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ (ἡμῶν)
ΕΤ (ἔτει) 1867 ΙΟΥΝΟΥ 8

Ὅπως βλέπομεν, καὶ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη δεικνύει, ὅτι ἡ μνητὴ ἦτο ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. ἂν καὶ μᾶς σκανδαλίσῃ ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας, ἔχει δὲ χρονολογίαν τὸ ἔτος 1867, ὅτε, ἐπὶ τοῦ ἱερομονάχου Ἱερεμίου, ὅστις ἦτο, φαίνεται, τότε ἡγούμενος τῆς μονῆς. ἀνηγέρθησαν, τῇ συνδρομῇ τῶν χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου, οἱ ἐτοιμόρροποι τοῖχοι τοῦ προαυλίου αὐτῆς. Τὴν ἀνέγερσιν ταύτην ἐνθυμεῖται ὁ ἐπιζῶν Διδυμοτειχίτης γέρων ποιμὴν Παλαμάρκας, ὅστις μᾶς ἔδωκε καὶ τὴν πληροφορίαν, καθὼς καὶ ὁ ἀρμένιος Ἀγκωμπὸς ἀγᾶς, ὅτι τὸ ἔμπροσθεν τῆς πηγῆς μικρὸν προσκύνημα, τὸ ὁποῖον ἀνεκαινίσθη τελευταίως (1933) καὶ ἐν τῷ ὁποίῳ εὐρίσκεται, ὡς εἴπομεν, ἡ μαρμαρίνη εἰκὼν μετὰ τῆς ἐλληνικῆς ἐπιγραφῆς. ἐκτίσθη ἀργότερον, ἡλιαδὴ κατόπιν τοῦ 1867. Ὅπως δὲ λέγουν ὁ Δελόγκας καὶ ἄλλοι, ἐκτίσθη ἐπὶ Βιρλαάμ. Ὅπως προσθέτει πάλιν ὁ Δελόγκας, ἡ ἐνεπίγραφος αὕτη εἰκὼν τῆς Παναγίας ἦτο ἄλλοτε ἐντετειχισμένη ἔμπροσθεν τοῦ κτιρίου τῶν παλαιῶν κελλίων. τὰ ἑποῖα προεξεῖχον τότε πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐκκλησιδίου. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τέλος τοῦ ἰδίου Δελόγκα, τοῦ Ἀγκωμπὸς ἀγᾶ καὶ ἄλλων, τὸ ἐκκλησιδίον καὶ τὰ κελλία μαζῇ περιεβάλλοντο ὑπὸ τείχους. Τὸ τεῖχος δὲ τοῦτο, δηλαδὴ ὁ περίβολος, εἶναι, φαίνεται, ἐν μέρει τὸ ἐν τῇ ἐλληνικῇ ἐπιγραφῇ ἀναφερόμενον προαύλιον τοῦ ναοῦ.

4. §. ΤΙ ΑΝΑΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ ΚΟΚΗΔΕΣ ΔΙΑ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ

Ἀλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τοὺς κώδικας.

Τὸ 1869 ἐν Διδυμοτείχῳ, ἐπὶ τοῦ τότε Μητροπολίτου Διδυμοτείχου καὶ κατόπιν Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Διονυσίου Χαριτωνίδου τοῦ Ἀδριανουπολίτου, ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς δημογεροντίας νὰ ἰδρυθῇ ἐν Διδυμοτείχῳ μία κεντρικὴ ἐλληνικὴ σχο-

Ἄνω: Ἡ ΜΑΡΜΑΡΙΝΗ ΕΙΚΩΝ
 ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΣ
 ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ
 Κάτω: Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΞ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΥ

λή, με τὸ ὄνομα ἐπαρχιακή, καὶ με τὸν σκοπὸν νὰ διδαχθοῦν ἐν αὐτῇ δωρεὰν τὰ πτωχὰ παῖδια τῆς ἐπαρχίας, νὰ παρέχωνται δὲ εἰς αὐτὰ καὶ βιβλία· τέλος δὲ νὰ προσφέρουν διὰ τὴν ἰδρυσιν καὶ διατήρησιν τῆς σχολῆς τὰ διάφορα σωματεῖα καὶ πρόσωπα διάφορα ποσὰ ἐτησίως. Τὰ ποσὰ ταῦτα ὠρίσθησαν καὶ ἐγράφησαν εἰς τὸ πρακτικόν, ἔνθα ἐγράφη νὰ προσφέρῃ καὶ «τὸ ἐνταῦθα ἱερὸν μονύδριον τοῦ Παναγίου Τάφου 400 γρόσια».

Τὸ πρακτικὸν τῆς 22ας Αὐγούστου 1879 ἀναφέρει, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ἡγούμενος τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου εἶχε ζητήσῃ τὴν ἄδειαν νὰ συνάξῃ ὑπὲρ τοῦ ἐκεῖ μετοχίου ἐράνους ἀπὸ τὰ χωρία τῆς Ἐπαρχίας Διδυμοτείχου, ἡ Μητρόπολις καὶ ἡ Δημογεροντία Διδυμοτείχου ἡρνήθησαν, δικαιολογούμεναι, ὅτι «ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχε συνήθεια νὰ περιέρχεται τὴν ἐπαρχίαν ὁ κατὰ καιρὸν διευθύνων τὸ ἔξωθεν τῶν μνημάτων τῆς πόλεως κείμενον ἀγιοταφικὸν μονήδριον πρὸς ὑποστήριξιν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἤδη τὸ ἐν λόγῳ μονήδριον στερεῖται τοιούτου, μάλιστα δὲ καὶ τῆς προστασίας τοῦ Παναγίου Τάφου, καὶ ἐπειδὴ χρήζει βοηθείας, διότι πλησιάζει νὰ καταρρεύσῃ, διὰ ταῦτα...»

ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Φεβρουαρίου 1885 ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς, «τῇ συστάσει καὶ αἰτήσει τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἀγίου Ἀδριανουπόλεως ἐγένετο παραδεκτὸς ὁ τιμιώτατος κύριος Σταῦρος Βλάχογλους ἐπίτροπος τοῦ παρακειμένου μονηδρίου τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης». Ἐνταῦθα, ὅπως βλέπομεν, ἀναφέρεται, ὅτι τὸ μοναστήριον ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Ὁ δὲ Σταῦρος Βλάχογλους ἦτο πατὴρ τοῦ μακαρίτου Περικλέους Βλαχοπούλου, ὅστις ἐχρημάτισε περισσευτερον ἀπὸ 30 ἔτη γραμματεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἱερᾶς Μητροπόλεως, Δήμαρχος ἐπίσης Διδυμοτείχου τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Ἑλληνικῆς κατοχῆς, κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα

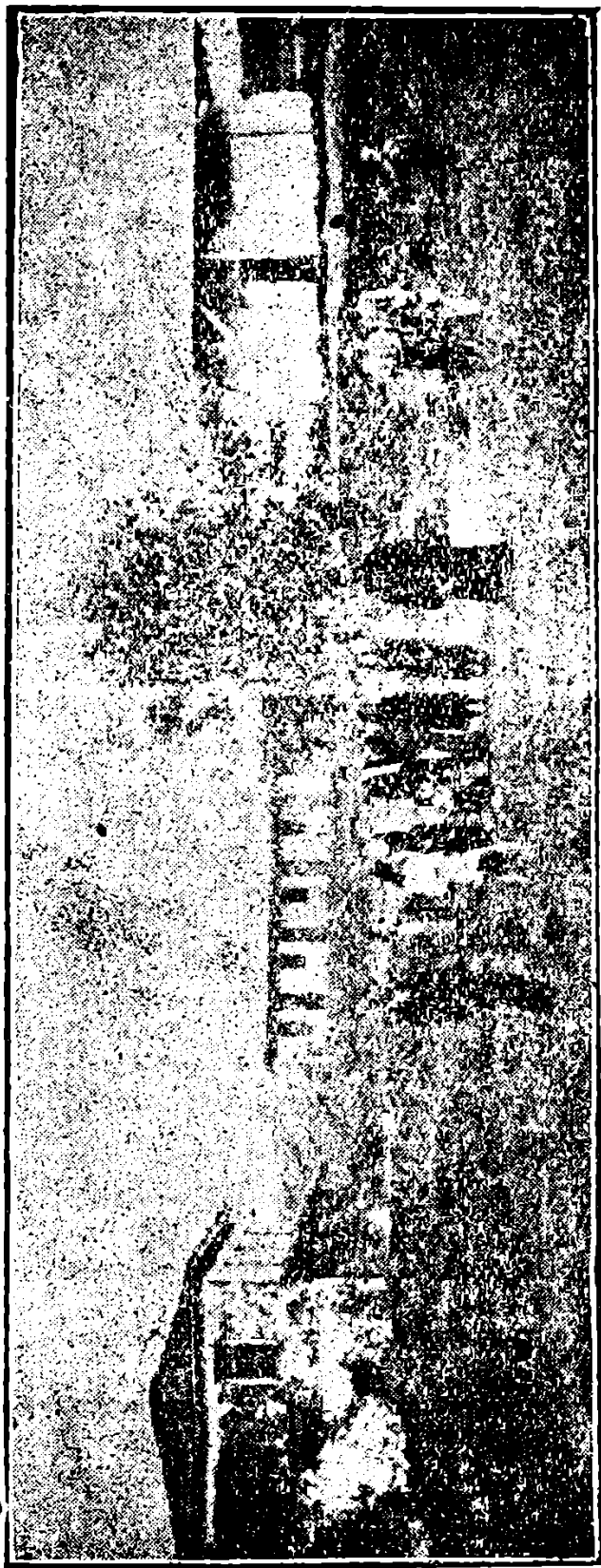
πρὸ τοῦ Θανάτου αὐτοῦ ἔτη δημογέρων.

6. §. ΜΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Κατὰ Μάϊον τοῦ 1893 ὁ Μητροπολίτης Διδυμοτείχου Μεθόδιος εὐρισκόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει μετετέθη εἰς Μιτυλήνην, τὸν διεδέχθη δὲ προαχθεὶς εἰς μητροπολίτην ὁ Φιλόθεος. Ἀλλὰ ποῖν ἀκόμῃ φθάσῃ οὗτος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Διδυμοτείχον οἱ δημογέροντες καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Κοινότητος Διδυμοτείχου, συνελθόντες ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ τότε διορισθέντος προσωρινοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου ἀρχιμανδρίτου Παρθενίου ἀπεφάσισαν καὶ ἔγραψαν πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Δαμιανὸν τὰ ἑξῆς:

«Οἱ εὐσεβόσως ὑποφαινόμενοι, Δημογέροντες καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς ἐνταῦθα Ἑλληνικῆς Κοινότητος Διδυμοτείχου, λαμβάνομεν τὸ νῦν θάρος νὰ ὑποβάλλωμεν διὰ τῆς ταπεινῆς ἡμῶν ταύτης τῇ Ὑμετέρα ἀξιοσεβάσῳ Ὑμῖν καὶ προσκυνητῇ Μακαριότητι τὰ ἑξῆς:

Εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τῆς πόλεως ἡμῶν ὑπάρχει ἱερὸν τι ἐξωκλήσιον, πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τινος θεοσεβοῦς κληρικοῦ ἐκ τῶν κατοίκων Διδυμοτείχου ἀνεγερθὲν ἰδίᾳ δαπάνῃ καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου μετὰ ταῦτα ἀφιερωθὲν εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον. Τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐξωκλήσιον, ἐν ᾧ ἔζη ὁ κτήτωρ αὐτοῦ, ἦκμαζε καὶ εἰς καλὴν εὐρίσκειτο κατάστασιν, ἀλλὰ δυστυχῶς, θανόντος αὐτοῦ, συναπωλέοθη ἥτε εὐπρέπεια καὶ τὸ γόπτρον τοῦ ἱεροῦ τούτου προσκυνήματος καὶ ἡμέρα τῇ ἡμέρα κατέστη τοῦτο παντελὲς ἐρεῖλιον, τοῦτο μὲν, ὅτι ὁ ἐν Ἀνδριανουπόλει διαμένων κατὰ καιρὸν ἐπίτροπος τοῦ Παναγίου Τάφου, βλέπων ἴσως, ὅτι τὸ εἰρημένον ἐξωκλήσιον οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀπέφερε πρόσο-

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ
ΤΑ ΠΑΛΑΙΑ ΚΕΛΛΙΑ
ΚΑΙ ΤΑ ΝΕΑ ΕΝ ΤΩ ΜΕΣΩ

δον, περιττὸν ἔκρινε νὰ μεριμνᾷ οὐ μόνον περὶ τῆς ἐπισκευῆς καὶ εὐπρελείας τοῦτου, ἀλλὰ καὶ περὶ διορισμοῦ ἱερωμένου τινός προσώπου ἢ καὶ ἀπλοῦ ἐπιστάτου κοσμικοῦ πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ· τοῦτο δέ, ὅτι ἢ τε Ἱ. Μητρόπολις καὶ ἡ Κοινότης ἐνταῦθα, ἔχουσαι ὑπ' ὄψει, ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦτο προσκύνημα ἀνήκει εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον, ἐδίσταζον νὰ ἐπιχειρήσωσιν εἴτε ἐπισκευήν, εἴτε καὶ ἄλλα μέτρα πρὸς συντήρησιν του, περιοριζόμεναι εἰς ἐπανειλημμένας ἐκθέσεις καὶ παραστάσεις πρὸς τὸν ἐν Ἀδριανουπόλει ἐπίτροπον περὶ λήψεως τῆς προσοικουμένης μερίμνης καὶ προνοίας περὶ τοῦ εἰρημένου ἐξωκλήσιου Μ' ὅλα ταῦτα ἄπασαι αἱ γενόμεναι τοιαῦται παραστάσεις ἡμῶν ἀπέβησαν ἀνωφελεῖς, προΐοντος δὲ τοῦ χρόνου, τὸ περὶ οὗ πρόκειται ἐξωκλήσιον, ἔνεκα ἐλλείψεως προστάτου, κατέστη παντελῶς ἐνδιαίτημα κακούργων καὶ καταγώγιον ἀλλοδόξων φαυλοβίων, διανυκτερευόντων ἐν αὐτῷ μετὰ πορνῶν καὶ μοιχαλίδων καὶ μυρία ἀντιθρησκευτικὰ καὶ ἀντιχριστιανικὰ ἔργα ἐν αὐτῷ διαπρατιόντων πρὸς αἴσχος τοῦ γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Περιττὸν κρίνομεν, Μακαριώτατε Δέσποτα, νὰ παραστήσωμεν ὁπόσιν αἰσθανόμεθα θλίψιν ἐπὶ τῇ ἐλλεινῇ ταύτῃ καταστάσει τοῦ εἰρημένου προσκυνήματος, καὶ ὅτι δὲν ἀνεχόμεθα, ὡς χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, νὰ βλέπωμεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν βεβηλουμένην τὴν ἱερότητα τοιοῦτου προσκυνήματος. Περιττὸν δὲ ἐπίσης κρίνομεν νὰ εἴπωμεν καὶ ὅτι, ἐὰν τεθῇ τοῦτο ὑπὸ τὴν ἄμεσον προστασίαν τῆς ἐνταῦθα κοινότητος, θὰ ἐπισκευασθῇ θὰ περιψιπθῇ προσοικόντως καὶ οὕτω θὰ ἀπαλλαγῇ τῶν συχνῶν καταστροφῶν καὶ βεβηλώσεων ἀπὸ μέρους κακοβούλων καὶ ἐτεροδόξων.

Ἐπὶ πάνσι τοῦτοις τοίνυν προαγόμεθα νὰ κα-

δικε εὐσωμεν ἐνθέσμως τὴν Ὑμετέραν Θεοφροῦ-
ρητον ἡμῖν Μακαριότητα, ἵνα ἐν τῇ πασιγνώσιw
Αὐτῆς μερίμνη καὶ πατρικῇ προνοίᾳ περὶ εὐ-
πρεποῦς συντηρήσῃ, καὶ καλλωπισμοῦ καὶ τῶν
ἐλαχίστων τούτων ἱερῶν καθιδρυμάτων, ἐπινεύσῃ
διὰ σεπτῆς Αὐτῆς Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς
ἐπιστολῆς νὰ καθιερώσῃ εἰς τὴν ἐνταῦθα κοινό-
τητα, ἀνθ' οὗ θὰ εὐλογῇται καὶ δοξάζεται ἐν αὐ-
τῷ τὸ σεβάσμιον ὄνομα τῆς Ὑμετέρας πολυε-
πιου ἡμῖν Κορυφῆς καὶ τῆς περὶ Αὐτὴν Ἀγίας
καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ἅπειρον δὲ θὰ ὀφείλωμεν
Αὐτῇ μετὰ τῶν τέκνων ἡμῶν εὐγνωμοσύνην ἐπὶ
τῇ δωρεᾷ ταύτῃ.

Εὐελπιτοῦντες, ὅτι ἡ θερμὴ ἡμῶν παράκλη-
σις αὕτη εἰσακουσθήσεται, ἀσπάζομεθα μετὰ βα-
θυάτου σεβασμοῦ τὴν χαριόβρυτον Αὐτῆς δεξιὰν
καὶ ὑποσημειούμεθα ταπεινῶς.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀναφέρει τὴν ὑπὸ τοῦ γνω-
στοῦ ἐκ τῆς τουρκικῆς ἐπιγραφῆς Χατζῆ Ἀθανα-
σίου οἰκοδόμησιν, ἥ ἴσως ἀνακαίνισιν τοῦ ἐκκλησι-
οῦ τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ὅτι ἀ-
φιερῶθη τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον, ὅτι,
ἄφ' οὗ ἤκμασε, παρήκμασε κατόπιν, μετὰ τὸν θά-
νατον τοῦ Ἀθανασίου, καὶ βιθμηδὸν κατηρειπώθη,
ὅτι δὲν ἔτυχε τῆς φροντίδας τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει
ἁγιοταφίτικοῦ ἀντιπροσώπου, ὅτι κατέστη ἐνδιαίτημα
κακούργων καὶ τόπος ἀσχημιῶν. Ἀλλὰ δυστυχῶς
(ἡ Μητρόπολις καὶ) ἡ Δημογεροντία Διδυμοτείχου
κατακρίνουν τὸν ἀντιπρόσωπον ἐκεῖνον, ἐν ᾧ ἠδύναν-
το αἱ ἴδιαι δι' ἰδίων ἐξόδων ἢ δι' ἐράνων καὶ συν-
δρομῶν νὰ ἐπιδιορθώσουν τὸ μονύδριον. Ἐπρεφασίζον-
το, ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον, χωρὶς νὰ ἐν-
θυμηθοῦν, ὅτι ἄλλοτε μὲν ἐπέβαλον εἰς αὐτὸ ἐτήσι-
ον φόρον, ὡς εἶδομεν διὰ τὴν ἐπαρχιακὴν σχολήν,
ἄλλοτε δὲ ἔλαβον χρήματα ἀπὸ τὴν ἐπιστάτριάν
του ὡς δικαίωμα ἀδείας ἐράνων. Ἀφ' οὗ δὲ ἐξέφρα-
σαν τὴν λύπην των καὶ ὅτι δὲν ἀνέχονταί τὴν βεβή-

λωσιν τοῦ μονυδρίου, ἐδήλωσαν κατόπιν, ὅτι δύνανται νὰ τὸ ἐπισκευάσουν καὶ νὰ τὸ περιποιηθοῦν, ἂν παρεχωρεῖτο τοῦτο εἰς αὐτάς. Τὸ ζητοῦν λοιπὸν, λέγοντες, ὅτι θὰ τὸ συντηρήσουν καὶ θὰ καλλωπίσουν κλπ. κλπ.

Δὲν ἔπρεπε νὰ γράφουν τοιαύτην ἐπιστολήν. Ἡδύναντο νὰ φροντίσουν διὰ τὸ μοναστήριον, ὅπως ἀκριβῶς ἔγινε τελευταίως ἐπὶ τοῦ νῦν δραστηρίου Μητροπολίτου Σεβασμιωτάτου κ. Ἰωακείμ, διότι ἀνεκαινίσθη σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν, ἐν ᾧ ἦτο ἐρείπιον γυμνὸν καὶ ἄχρηστον, ἐγένοντο δὲ καὶ γίνονται πολλαὶ διαρρυθμίσεις καὶ προσθήκαι, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς πραγματείας ταύτης. Τὸ πολὺ ἡδύναντο νὰ ἀπαιτήσουν παρὰ τοῦ Ἀγίου Τάφου, ἐν περιπτώσει ἀπαιτήσεων Αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μονῆς ἐν τῷ μέλλοντι, τὴν γενομένην ἕως τότε δαπάνην. Τοιαῦτα ἡδύναντο βεβαίως καὶ ἔπρεπε νὰ κάμουν καὶ τὸ 1893, καθὼς καὶ τώρα καὶ ἄλλοτε, ἐὰν ὑπῆρχεν ἡ ἀπαιτουμένη πρωτοβουλία καὶ ἡ καλὴ θέλησις. Ἐπρεπε πρὸς τοῦτοις νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Ἅγιος Τάφος πολλὰκις, ἔνεκα τῶν καιρικῶν περιστάσεων καὶ λόγων, τίποτε σχεδὸν δὲν ἡδύνατο νὰ πράξῃ, οἱ δὲ κατὰ τόπους ἀντιπρόσωποι τοῦ δὲν ἡδύναντο συνήθως νὰ συντηροῦν καὶ τὰ μετόχια, τὰ ὅποια ἦσαν ὑπὸ τὴν ἰδικήν των ἐπιστασίαν. Ἐὰν λοιπὸν ἡ Μητρόπολις καὶ ἡ Δημογεροντία Διδυμοτείχου ἐσκέπτοντο τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐφρόντιζον, ὅπως ἔπρεπε, δὲν θὰ περιωρίζοντο βεβαίως εἰς παραδόξους καὶ ἀνωφελεῖς ἐκθέσεις καὶ παραστάσεις ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ εἰς ἐκφρασιν λύπης μὲ ὠρισμένον σκοπὸν. Ἐὰν τότε ὑπῆρχεν ἐν Διδυμοτείχῳ Μητροπολίτης, δὲν θὰ ἐγράφετο ἴσως τοιαύτη ἐπιστολή.

8. § Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΧΑΤΖΗ ΧΑΦΟΥΖ ΤΑΝΑΣ

Εἶχομεν ὁμιλήσει διὰ τὸν Χατζῆ Ἀθανάσιον. Οἱ

Διδυμοτεγχίται τὸν ὠνόμαζον Χαφρὺς Τανάς. Ἐ-
 γνώριζε τὴν ἄρμενικὴν γλῶσσαν καὶ τὴν τουρκικὴν.
 Εἶχε δέ, φαίνεται, δύναμιν παρὰ τοῖς τούρκοις
 καὶ κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν τῆς ἀνεγέρσε-
 ως τοῦ μονηδρίου. Κατὰ τινὰ πληροφορίαν τοῦ κ. Ἰ-
 ωάννου Βαλτζίδου, ὁ Χαφρὺς Τανάς εἶχε δῆθεν
 σπουδάσει εἰς ἓνα «μεβλεχανέν», ἴσως θέλει νὰ
 εἴπῃ «μεντρεσέν», δηλαδὴ τουρκικὸν ἱεροδιδασκα-
 λεῖον, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διὰ τοῦτο ἐ-
 γνώριζε τὴν τουρκικὴν καὶ ἐλέγετο Χαφρὺς, δηλα-
 δὴ ἱερομνήμων ἢ τοῦλάχιστον ἀναγνώστης. Κἄπρι-
 ος δέ, [ὁ M. B.], μᾶς εἶπε καὶ τοῦτο, ὅτι τάχα ἦ-
 το Δερδίσσης, ὡς μορφωθείς, τρόπον τινά, εἰς Δερδισ-
 κὴν σχολήν, δηλ. εἰς μεβλεχανέν, ὅπως εἴπριεν καὶ
 ἀνωτέρω. Ἀλλὰ θεδαίως δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶναι τὰ
 τοιαῦτα ἀληθῆ. Ἀπλούστατα ὁ X.X.T., ὡς ἀγιοτα-
 φίτης μοναχός, ἐκτὸς τῆς τουρκικῆς, τὴν ὁποίαν ἐ-
 γνώριζεν ἀπὸ τὸ Διδυμότειχον, θὰ εἶχε μάθει ὀλίγον
 καὶ τὴν ἀραβικὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Διὰ τοῦτο
 ὠνομάσθη καὶ ἀπὸ τοὺς τούρκους καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδι-
 κούς μας «Κεσίς» δηλ. καλόγηρος, ὡς ἀναγράφει ἡ
 τουρκικὴ ἐπιγραφή καὶ «Χατζῆ Χαφρὺς Τανάς»,
 δηλαδὴ Ἀναγνώστης Χατζῆ Ἀθανάσιος. Ἐν πάσῃ
 περιπτώσει ἡ τουρκικὴ ἐπιγραφή, ὡς ἐκ τῶν ἀνορ-
 θογραφιῶν καὶ τῆς ἀσυνταξίας, τὰς ὁποίας ἔχει, δὲν
 δεικνύει σπουδαῖον τουρκιστὴν. Ὁ Χατζῆ Τανάς,
 κατὰ τὸν προαναφερθέντα Ἰ. Βαλτζίδην, ἀνεκαίνισε
 τὸ μοναστήριον, λαβὼν «Ἰραντέν» [Αὐτοκρ τορι-
 κὸν Διάταγμα] τῇ ἐνεργείᾳ ἐνὸς ἰσχυροῦ ἐν Κων-
 σταντινουπόλει Πασᾶ, φαίνεται τοῦ Ρεσίτ πασᾶ, ὅς-
 τις ἦτο συγγενὴς ἐνὸς ἄλλοτε χρηματίσαντος
 Τζουντάρ μπέη, δηλ. Φρουράρχου, τοῦ Καλὲ Δι-
 δυμοτείχου, εὖ τινος ἔμενα κατόπιν ἐνταῦθα εἰς ἀ-
 νεψιός, ὁ Ἰζέτ μπέης. Κατὰ τὸν τούρκικον πρόκριτον
 Διδυμοτείχου Ναζήφ Ζαδὲ Μεστάν Μπέην, ὁ ἀναλα-
 βὼν τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ μοναστηρίου [δηλ. ὁ X.X.T.]
 ἦτο δῆθεν εἰς κακοῦργος κατὰδικος, ὅστις εἶχεν

ἀπαλλαγῇ τῆς καταδίκης τοῦ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Μητροπολίτου Μελετίου καὶ ὅτι εἶχε κατασκευάσει κατόπιν καὶ ἓνα ἄργυροῦν σταυρόν. Ἀλλὰ βεβαίως δὲν πρέπει νὰ δοθῇ καμμία πρόσοχὴ εἰς τοιαύτας παρδόξους ἢ τοῦλάχιστον ἐκ παρεξηγήσεων ἴσως προερχομένας φήμας, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι πιθανόν ὁ Χατζῆ Χαφρὺς Τανάς ἐσώθη τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Μητροπόλεως ἀπὸ μίαν καταδρομὴν τῶν τούρκων.

Περὶ τοῦ Χαφρὺς Τανάς τούτου ἀναφέρουν καὶ οἱ κώδικες τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Διδυμοτείχου εἰς πλαισιωτέραν ἐποχὴν καὶ ἐξῆς: ὅτι δηλ. μεταξὺ τῶν ἐξόδων τῆς Κοινότητος Διδυμοτείχου τὸ 1829 ἐδόθησαν γρόσια «70 εἰς μισθὸν τοῦ Ἀθανασίου Χαφρὺσι.» Τούτο σημαίνει, ὅτι αὗτος ἐπληρώνητο τότε παρὰ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ὡς ὑπάλληλος, φαίνεται, αὐτῆς. Εἰς δὲ τὰ ἐν τῇ Μητροπόλει σφζόμενα διβλία τῆς μονῆς Δαδίας, μεταξὺ τῶν ἐξόδων αὐτῆς, ἀπὸ 15 Δεκεμβρίου 1824 μέχρι 15 Σεπτεμβρίου 1826, ἀναγράφονται ἅπαξ «3 γρόσια τοῦ Ἀθανασίου Χαφρὺζη» καὶ «27 γρόσια τοῦ Χαφρὺζη Ἀθανασίου.»

Ἐὰν θελήσωμεν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὰ χρήματα ταῦτα ἦσαν ἔρανος διὰ τὸ μοναστήριον τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, ἐξάγεται τότε τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ μοναστήριον προὔπῃρχε τοῦ 1824 καὶ ὅτι, ἐπειδὴ τοῦτο εἶχε κατόπιν κατερειπωθῇ, τὸ ἀνέκτισεν ὁ Χαφρὺς Τανάς τὸ 1847. Μᾶλλον ὁμως πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ 1829 ἢ μᾶλλον ἀπὸ τὸ 1824, ὁ Χαφρὺς Τανάς εὗρίσκετο εἰς μίαν ὑπηρεσίαν τῆς Μητροπόλεως καὶ ἐπιμένως, ὅπως εἶχε λάβει, καθὼς εἶδομεν, τὰ 70 γρόσια διὰ μισθὸν τοῦ, τοιοῦτοτρόπως εἶχε λάβει δι' ἰδικὸν τοῦ πάλιν λογαργιασμόν, καὶ ἔχι τοῦ μοναστηρίου, τὰ 3 καὶ τὰ 27 γρόσια τῆς Δαδίας.

Τοῦτο δὲ ἐξάγεται καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ Δ. Δελόγκας καὶ ἄλλοι λέγουσι, ὅτι ὁ Χαφρὺς Τανάς, ὁ κατοικῶν ἐπὶ τοῦ φρευρίου εὗρίσκετο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν

τῆς Μητροπόλεως. Τὸν Χαφρὺς Τανάς ἐνθυμεῖται ὁ Δελόγκας εἰς τὰ τελευταῖά του ἔτη. Καλλίτερον ὁμοῦς τὸν ἐνθυμεῖται ἡ γραῖα Συναπίθαινα, διότι τὸν εἶχεν ἀνάδοχον, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἰδία, καὶ λέγει, ὅτι ἦτο Ἀρχιμανδρίτης, ἀφ' οὗ καὶ ἡ ἐλληνικὴ φράσις τῆς τσερκικῆς ἐπιγραφῆς τὸν ἀναγράφει, ὡς εἶδομεν, Πρωτοσύγκελλον. Ἐξακολουθοῦσα ἡ Μαριγὼ τὰς πληροφορίας τῆς, προσθέτει, ὅτι ὁ Χαφρὺς Τανάς εἶχε μίαν μεγάλην οἰκίαν ἐπάνω εἰς τὸν Καλέν, τὴν ὁποίαν ἐπώλησεν εἰς τὸν Γεώργιον Γιαγκιόζη. Ἡ οἰκία αὕτη διηρέθη κατόπιν εἰς τρεῖς, τὰς ὁποίας ἔλαβον τὰ «Γιαγκιόζια», ὁδηλαδὴ τὰ τρία τέκνα τοῦ Γ. Γιαγκιόζη, Διαμαντῆς, Βαγγέλης καὶ Γιάγκος. Κατὰ μίαν πληροφορίαν, τὴν ἐπειὶαν δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω, ἡ παλαιὰ οἰκία τοῦ Χατζῆ Χαφρὺς Τανάς ἐχρησίμευε δῆθεν ἄλλοτε ὡς σχολεῖον, τὸ ὁποῖον ἐξηρτάτο ἀπὸ τὸν Πανάγιον Ἰάσον, καὶ ὅτι ὁ Γ. Γιαγκιόζης ἠγόρευσε τὸ γήπεδον τοῦ ἡρειπωμένου αὐτοῦ κτιρίου καὶ ἔκτισεν εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἄλλου οἰκίαν, τὴν ὁποίαν ἐμοιράσθησαν τὰ τέκνα του, καὶ ὅτι πρὸς τούτοις εἶχεν εὐρεθῆ καὶ θησαυρὸς εἰς τὴν αὐλήν του. Ὁ Χαφρὺς Τανάς ἀπέθανεν εἰς τοὺς Ἀγίους τόπους. Μερικοὶ ὁμοῦς λέγουν, ὅτι δῆθεν ἀπέθανεν ἐδῶ καὶ ἐτάφη ὑπὸ τὸν αὐτὸν βῆματος τοῦ μοναστηρίου. Ἀλλὰ βεβαίως πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τὴν διηγησικὴν τοῦ Μαριγὼ καὶ ὄχι ἄλλους. Αὕτη ἐνθυμεῖται καλῶς καὶ τὴν μητέρα ἀκόμη τοῦ Χατζῆ Τανάς, τὴν Δέσποιναν, ἡ ὁποία ἀπέθανεν ἐδῶ, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐπήγαινε ἡ Μαριγὼ «ἐλευριά» καὶ «τσουρέκια».

§ 8 ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΩΝ ΚΩΔΗΚΩΝ

Ἀλλ' ὥς ἐξετάσωμεν πάλιν τί μᾶς λέγουν οἱ κώδικες ἐν συνεχείᾳ.

ὑπο ἡμερομηνίαν 13 Ἀπριλίου 1894 ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτος ἀγγέλλει εἰς τὸν Μη-

ΤΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ, Η ΠΗΓΗ ΚΑΙ Η ΔΕΞΑΜΕΝΗ

τροπολίτην Διδυμοτείχου Φιλόθεον, ὅτι «ἀποστέλλει ὡς διωρισμένον ἡγούμενον τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ μετοχείου ἐν Διδυμοτείχῳ τὸν μοναχὸν Εὐθύμιον.» Ἐκ τούτου ἐξάγεται, ὅτι οὐδὲν ἑλλήφθη ὑπ' ὅψιν ἢ εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀναγραφείσα καὶ σχολιασθεῖσα παράδοξος ἐπιβολὴ τῆς δημογεροντίας Διδυμοτείχου, καὶ πολὺ δικαίως!

Τὴν 80ὴν Ἀπριλίου 1907, κατὰ τὸ πρωτόκολλον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Διδυμοτείχου, ὁ Μητροπολίτης Φιλάρετος «ἀγγέλλει τῷ Πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Δαμιανῷ, ὅτι συνωδᾷ τῇ ἀπὸ 22ας Φεβρουαρίου ἐπιστολῇ τῆς Α. Μακαριότητος ἐχειροτόνησεν εἰς διάκονα καὶ πρεσβύτερον τὸν μοναχὸν Βαρλαάμ. ἡγούμενον τοῦ ἱεροῦ μονυδρίου.

Ὁ Ἀ. Δελόγκας λέγει ὅτι πρὸ τοῦ Βαρλαάμ ἡγούμενος ἦτο κάποιος Γεράσιμος, ὅστις πολὺ ἐφρόντισε διὰ τὸ μοναστήριον καὶ τὸ ἀνεκαίνισεν.

Ἀργότερον ὁ Πατριάρχης Δαμιανός, γράφων πρὸς τὸν Μητροπολίτην Φιλάρετον, 13 Μαΐου 1914, ἀγγέλλει, ὅτι διορίζει καὶ ἀποστέλλει διὰ τὴν μονὴν τοῦ Παναγίου Τάφου τὸν ἱερομόναχον Εὐγένιον. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ὁ Εὐγένιος, ἕνεκα τοῦ ἐκραγέντος τότε μεγάλου πολέμου, δὲν ἦλθε, διότι, ὅπως ὅλοι ἐνθυμῶνται τελευταῖος ἡγούμενος τοῦ μοναστηρίου, πρὸ τοῦ σημερινοῦ Βασιλείου Κωνσταντάρᾳ, ἦτο ὁ Βαρλαάμ.

9. § Ο ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΒΑΡΛΑΑΜ

Ὁ Βαρλαάμ, οὗτος, τὸν ὁποῖον ἔχομεν ἀναφέρει καὶ εἰς τὰ προηγούμενα, εὕρισκετο ἀπὸ ἀρκετῶν ἐτῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἦτο ἡγούμενος τῆς ἐν Πριγκήπῳ μονῆς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Κουδουνᾶ. Κατόπιν διορίσθη ἡγούμενος τῆς ἐν Χάλκῃ μονῆς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τοῦ Κρημνοῦ, ἐνθα καὶ ἀπέθανε τελευταίως, 29 Μαρτίου 1933, καθὼς ἔρχετο τὸ περιδικὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχεί-

ου «ἡ Ὁρθοδοξία».

Κατά τινας λοιπὸν πληροφορίας, ἐπὶ Βαρλαάμ ἀνεκαινίσθησαν τὰ παλαιὰ κελλία τοῦ ἐνταῦθα ἀγιοταφίτικοῦ μοναστηρίου. Ὁ Βαρλαάμ εἶχε σκάψει καὶ μίαν ὑπόνομον εἰς τὸ ὑπόγειον τῶν κελλίων πρὸς τὰ ἔξω, διὰ νὰ κρύπτεται ἐκεῖ ἐν καιρῷ ληστρικῶν ἐπιθέσεων. Διότι τριαῦται ἐπιθέσεις μὲ ἀπρόσπτα ἀποτελέσματα δὲν ἔλειπον. Καθὼς μάλιστα μᾶς πληροφορεῖ ὁ κ. Ν. Κινίδης, ὑπῆρχεν εἰς παλαιότερους χρόνους ὁ θρύλος, ὅτι τὸ μοναστήριον ἐθεωρεῖτο καταπραμένον δῆθεν, διότι ἐφρονεύθησαν ἐκεῖ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς διάφοροι ἄνθρωποι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ καλόγηροι.

Μίαν νύκτα λοιπὸν τοῦρκοι κακοποιοὶ καὶ κλέπται εἶχον ἐπιτεθῇ, ὅπως λέγουν, κατὰ τοῦ Μοναστηρίου. Ὁ Βαρλαάμ, μόνος μὲ μίαν γραῖαν ὑπηρέτριαν, τὴν «μπάμπω Τριάδα», διὰ νὰ τοὺς ἐξαπατήσῃ ἔλαθεν ἀνὰ χεῖρας τὸ ὄπλον τοῦ καὶ τρέχων ἀπὸ δωματίου εἰς δωματίον ἐξηκ' αὐτοὶ νὰ πυροβολῇ, ὥστε νὰ νομίσουν εἰ κακοποιοί, ὅτι δὲν εἶνε μόνος καὶ νὰ τρομοκρατηθοῦν. Εἰς μίαν μάλιστα στιγμήν, ὅτε ἡ ἐξώθυρα παραβιαζομένη ἐκινδύνευε νὰ καταπέσῃ, ἡ δὲ ὑπηρέτρια Τριάδα ἐν τρομῇ ἠθέλησε νὰ τὴν ἀνοίξῃ, ὁ Βαρλαάμ τὴν ἠμπόδισε· ἀφ' οὗ δὲ ἔρριψε μίαν βολὴν ἀκόμη, ἐτραυματίσεν ἓνα ἀπὸ τοὺς κακοποιούς. Οὗτοι ἐτρομοκρατήθησαν καὶ παραλαβόντες τὸν τραυματίαν ἀπῆλθον, ἐν ᾧ ὁ ἀτρόμητος Βαρλαάμ εἰσῆλθεν ἐν τῷ μεταξὺ διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον εἰς τὴν ὑπόνομον, διὰ νὰ ἐξέλθῃ ἔξω ὀλίγον μακρὰν ἀπαρατήρητος. Ἀλλ' ἦτο τοῦτο περιττόν, διότι τὸ ἐπεισόδιον εἶχε λήξει πλέον.

Ὁ Βαρλαάμ ἦτο πάντοτε καλῶς ὠπλισμένος, διότι ἔπαθε πολλὰ ἀπὸ τοὺς τούρκους διότι εἶχε καὶ ἄλλους λόγους νὰ φοβῇται. Καθ' ὅσον μάλιστα, ὅπως ἀναφέρουν ὁ κ. Βασίλειος Ροκίδης, Γεώργιος Ἀποστολίδης καὶ ἄλλοι, ἤρχοντο πολλάκις διάφοροι ἑλληνες ἀξιωματικοὶ καὶ ἄλλοι μυστικοὶ ἀπεσιαλμένοι εἰς

Διδυμότειχον χάριν πληροφοριῶν καὶ προπαγάνδας. Ἀνερχόμενοι δὲ εἰς τὸ μοναστήριον, δῆθεν διὰ νὰ διασκεδάσουν, συνεννοοῦντο μὲ τὸν Βαρλαάμ καὶ ἄλλους καὶ κατόπιν περιήρχοντο τὰ διάφορα πέριξ μέρη καὶ χωρία, διὰ νὰ λάβουν μυστικῶς τοπογραφικὰ σχέδια καὶ νὰ διενεργήσουν προπαγάνδαν.

Περ' ὅλα ὅμως ταῦτα ὁ Βαρλαάμ ἐγνώριζε νὰ μεταχειρίζεται καὶ νὰ ἐξαπατᾷ τοὺς τούρκους, εὐχριστῶν αὐτοὺς καὶ κολακεύων διαφοροτρόπως. Συμπόσια καὶ διασκεδάσεις ἐγίνοντο συχνάκις. Ἀγῆδες, μπέηδες καὶ ἐφέντηδες, μὲ τὰς γυναῖκας των, τὰ τέκνα καὶ τὰς θούλας, ἢ καὶ μόνοι ἀνέβαινον ἐκεῖ κατὰ διαφόρους ἡμέρας καὶ πρὸ παντὸς τὰς Παρασκευάς. Ἦναπτον κηρία καὶ ἔδιδον χρήματα εἰς τὸν ναόν. Μερικοὶ δὲ μάλιστα καὶ ἰδίως γυναῖκες, ἐὰν εἶχον καμμίαν ἀσθένειαν πολυχρόνιον καὶ ἀθεράπευτον, ἐδιαβάζοντο κρυφίως ἀπὸ τὸν ἡγούμενον διὰ νὰ θεραπευθῶν. Ὅταν ἦσαν δύο ἢ περισσότεραι οἰκογένειαι, τότε αἱ μὲν γυναῖκες καὶ τὰ μικρὰ παιδία ἐκάθηντο πέριξ τῆς δεξαμενῆς οἱ δὲ ἄνδρες πρὸς τὰ κάτω, διὰ νὰ εἶναι χωριστὰ τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ ἐρίφια.

Ἐκ τῶν ἰδικῶν μας πολλοὶ πολλάκις ἀνῆρχοντο, ὅπως καὶ ἀλλόθρησκοι καὶ ἄλλοεθνεῖς, εἰς τὸ μοναστήριον, καθὼς ἄλλοτε καὶ τώρα, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Βαρλαάμ, διὰ νὰ διασκεδάσων τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ θέρος, ἢ τὴν πρωίαν ἢ τὸ ἀπόγευμα. Συνέβαινον δὲ ἐνίοτε καὶ διάφορα ἀπρόοπτα ἐπεισόδια, χάρις εἰς τὰ ἀφθόνως πινόμενα ποιά. Μίαν μάλιστα ἡμέραν τοῦ Αὐγούστου ὀλίγον ἔλειψε νὰ φονευθῇ ὁ Βαρλαάμ.

Εἶχεν ἀναβῆ πρὸς τὸ ἑσπέρας κύριός τις μὲ ἓνα συγγενὴ τοῦ οἰκογενεῖακῶς. Ἀφ' οὗ ἔφαγον καὶ ἔπιον μετὸν Βαρλαάμ, ὁ κύριος οὗτος εὕρισκόμενος ἐν εὐθυμίᾳ, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, ἐξήγαγε τὸ περιστροφόν του καὶ ἤρχισε νὰ πυροβολῇ εἰς τὸν ἀέρα, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος καθὼς καὶ ἄλλοι. Ὁ Βαρλαάμ, θέλων καὶ αὐτὸς νὰ πυροβολήσῃ, ἐζήτησε τὸ περιστροφόν του. Ἐπειδὴ δ-

μως ἐκείνος ἡρνήθη, ἠθέλησε νὰ τὸ λάβῃ διὰ τῆς δίας, ὅποτε τὸ δπλον ἐξυπυρσοκρότησε, χωρὶς νὰ ἐννεήσουν, ἡ δὲ σφαῖρα, εἰσελθοῦσα ἐπάνω ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ Βαρλαάμ, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν ράχιν του. Αἱ γυναῖκες ἤρχισαν τὰς κραυγὰς. Τὸ συμπόσιον διελύθη. Ἐν ᾧ δὲ ὁ καλόγηρος ἐκείτο ἀναίσθητος, ὁ ὑποτακτικός του κατέβη ἀμέσως εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ προσκαλέσῃ ἰατρόν. Εὐτυχῶς ἡ πληγὴ δὲν ἦτο θανατηφόρος καὶ ἐπενέβη μὲν ἡ ἀστυνομία, ἀλλ' ὁ παρ' ἐλίγον ἀκούσιος φονεὺς ἀφέθη ἐλεύθερος, διότι ὁ ὡς διὰ θαύματος ἐκ βεβαίου θανάτου διασφθεῖς Βαρλαάμ κατέθεσεν, ὅτι μόνος του καὶ ἀκουσίως ἐκτιπῆθη.

Ὁ Βαρλαάμ, τὴν ἐποχὴν τοῦ πολέμου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφευγον οἱ Βούλγαροι καὶ ἐπανήρχοντο οἱ Τούρκοι, εἶχε κρύψει μαζὴ μὲ τὴν τότε ὑπηρέτριάν του Ἀπροστολιάν Γραμματικῶν, ὅπως ἀναφέρει ἡ ἱδία, ἐν κιδωτιῶν ξύλινον μήκους ἐνὸς περίπου πήχεως καὶ πλήρες ἀπὸ τουρκικὰ ἀργυρᾶ μονόγροσα(τσαντζία) καὶ δίγροσα καὶ χρήματα εἰς τὸν σταῦλον, δηλ. τὸ ὑπόγειον, τοῦ μοναστηρίου, ἀφ' οὗ ἔσκαψε τὸ χῶμα. Ἐπίσης εἶχε κρύψει χρήματα καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ κελλία καὶ ἔφυγεν ἀπὸ τὸ Διδυμότειχον. Οἱ τοῦρκοι ἐν τῷ μεταξὺ ἐλεηλάτησαν καὶ κατέστρεψαν τὸ μοναστήριον, χωρὶς νὰ ἀντιληφθεῶν τὰ κρυμμένα χρήματα, τὰ ὅποια ἦλθε κατόπιν καὶ παρέλαβε πάλιν ὁ Βαρλαάμ.

Ὅπως μᾶς διηγεῖτο ὁ ἐκ Διδυμοτείχου γυμνασιάρχης φίλος κ. Ἀδαμάντιος Ταμβακίδης, ἐπῆλθεν ἀκαταστασία εἰς τὸ μοναστήριον καὶ παρήκμασε τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Βαρλαάμ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ. Τὸ μοναστήριον δὲ κατήντησε πάλιν καταγώγιον ὀργίων καὶ τόπου ἀσχημιῶν. Συνήρχοντο ἐκεῖ πολλὰ καὶ διάφορα ὑποπτα πρόσωπα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἀλλόδοξοι καὶ ἀλλόθρησκοι, οὕτως ὥστε τὸ μοναστήριον νὰ χάσῃ πολὺ ἀπὸ τὴν σεβαρότητά του καὶ νὰ ἐκπέσῃ ὁ ἱερός του σκοπός.

Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ μοναστηρίου, πρὸς τὰ κάτω μέρη τῆς δεξαμενῆς, εἶχε ταφῇ ἀποθανοῦσα ἡ προαναφερθεῖσα «μπάμπω Τριάδα», τῆς ὁποίας τὸν τάφον εἶχεν ἴδῃ ἡ ὑπηρέτρια Ἀποστολιά.

10. § ΜΕΡΙΚΗ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΜΙΑ ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πραγματείας ταύτης ἀνεπύξαμεν ζητήματα, ἃς τὰ ὁποῖα θὰ ἐπανέλθωμεν καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον, καὶ διὰ τῶν ὁποίων δυνάμεθα, ἂν ὅχι νὰ ἀποδείξωμεν θετικῶς, ἀλλὰ τοῦλάχιστον νὰ παραδεχθῶμεν μετὰ πιθανότητος, ὅτι τὸ μοναστήριόν μας τοῦτο εἶναι ἀρχαῖον, ἴσως δὲ βυζαντινῆς ἐποχῆς κτλ. Περαιτέρω ἀνεφέραμεν θετικῶς ἐπὶ τῇ βίᾳ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν κωδῆκων, ὅτι τοῦτο ἐκτίσθη ἢ ἀνεκαίνισθη τὸ 1847 ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Χαφρὺζ Ἰανᾶς καὶ ὅτι ἴσως προϋπῆρχε πρὸ τοῦ 1824.

Εἰς ταῦτα προσθέτομεν καὶ τὸ ἑξῆς, δηλ. θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι προϋπῆρχεν ἴσως καὶ πρὸ τοῦ ἔτους 1791, ἐὰν ἡθέλωμεν λάβει ὑπ' ὄψιν μίαν μικρὰν εἰκόνα μὲ ἔτος κατασκευῆς τὸ 1791, ἡ ὁποία εὐρίσκεται τῶρα εἰς τὸ μοναστήριον καὶ παριστάνει τὸν Χριστὸν ἐπὶ θρόνου. Ἐμποδιζόμεθα ὁμῶς νὰ ἐκφράσωμεν βέβαιον γνώμην, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν τὴν προέλευσιν τῆς εἰκόνης ταύτης, ὡς καὶ ἄλλων, καὶ ἀρχαιοτέρων ἴσως, ἀλλ' ἄνευ χρονολογίας. Ἡ αἰτία δὲ εἶναι, ὅτι κατὰ τὴν τελευταίαν ἀνακαίνισιν τοῦ τοῦ μοναστηρίου ἦτο κατεστραμμένον καὶ γυμνόν, ἐκτὸς δὲ τῶν νέων εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι ἐδωρήθησαν, προσεφέρθησαν καὶ διάφοροι ἄλλαι μικραὶ καὶ μεγάλαι παλαιαὶ εἰκόνες ἐκ μέρους διαφόρων χριστιανῶν.

11 §. ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΩΝ ΑΓΙΟΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗ ἢ ΠΑΝΑΓΙΑ

Πῶς τῶρα θὰ ἐξηγήσωμεν τὸ ζήτημα, ὅτι συ-

νυπάρχουν συγχρόνως ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης πλακός, ὥς εἴπομεν ἐπινειλημμένως, εἰκὼν τῆς ἀγκαλοφορύτης Παναγίας καὶ ἡ ἐλληνικὴ ἐπιγραφή, ἣ δὲ οὐκ ἀναφέρει, καθὼς καὶ ἡ τουρκικὴ, τὰ ὀνόματα τῶν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης.

Ὡς πρὸς τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἰδιαιτέραν τιμὴν καὶ τὸν ἐορτασμὸν τῆς Παναγίας, εἶναι χαρακτηριστικὴ καὶ ἡ πληροφορία τοῦ Μόσχου Βενέτη. Οὗτος λέγει, ὅτι ὁ Χατζῆ Τσίρος, ὅστις ἐπὶ δεκαετίαν περίπου, πρὸ τοῦ Βαρλαάμ καὶ ἐπ' αὐτοῦ, ἦτο ἐπιστάτης τοῦ μοναστηρίου, περιήρχετο, καθὼς καὶ τὰ τέκνα του, τὸ Ἀδυμότειχον καὶ τὰ χωρία, μὲ εἰκόνα τῆς Παναγίας πρὸς συλλογὴν ἐράνων.

Πῶς λοιπὸν θὰ ἐξηγήσωμεν τὸ ζήτημα τῆς συνυπάρξεως τῶν ὀνομάτων τῆς Παναγίας καὶ τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης; Εἶναι ἄρα γε δυνατόν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι πρὸ τοῦ νὰ κτισθῇ ἡ ἀνακαινισθῇ ὁ ναὸς ὑπὸ τοῦ Χατζῆ Χαφούζ Τανάς ἢ καὶ προηγουμένως ἀπὸ ἄλλον, ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, προϋπήρχεν ἐκεῖ παλαιόθεν μοναστήριον ἢ ναὸς ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας καὶ ὅτι κατόπιν ἡ Παναγία ἐθεωρήθη ὥς προστάτις καὶ ὁδηγήτρια τοῦ ἱ. ναοῦ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου; Διατὶ ὁμοίως ἐν τριαύτῃ περιπτώσει ὁ ναὸς νὰ ἀλλάξῃ τὸ ὄνομά του καὶ πῶς; Ἡ μήπως εἰς τὸ ἴδιον μέρος εὗρέθησαν μὲτ' ἑὶς δύο προσκυνήματα, παλαιὸν καὶ νέον τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον, δηλ. τῆς Παναγίας, κατεστράφη, χωρὶς νὰ λησμονηθῇ τὸ ἔνομα καὶ ὁ Παναγυρισμός του, οὕτως ὥστε νὰ ταῦτισθῶν καὶ τὰ δύο εἰς ἓν προσκύνημα ἢ ναόν; Πιθανόν. Ἐν τούτοις τὸ ζήτημα τοῦτο θὰ μείνῃ ἔτι αἰνιγμα καὶ μυστήριον!

Τὸ πλέον παράδοξον ὁμοίως εἶναι τὸ ἑξῆς: Ὅτι ὁ εὐλογημένος ἐκεῖνος ἡγούμενος Βαρλαάμ εἰσήγαγε καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸν ἐορτασμὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καθὼς εἶδομεν. Ταῦτα δέ, δηλ. τὸ ὄνομα καὶ ὁ ἐορτασμός τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἐπεκράτησαν ἐπὶ τέλους μέχρι τριούτου σημείου, ὥστε νὰ ἐνθυμηθῶμεν

καὶ νὰ ἀναφωνήσωμεν τὴν γνωστὴν παροιμιώδη φρά-
σιν τοῦ Πατριάρχου Ἰσαάκ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ
«καὶ μὲν χεῖρες χεῖρες Ἰσαακ, ἡ δὲ φωνὴ φωνὴ Ἰα-
κώβ!»! Δηλ., ἐν ᾧ ἐκ τῶν σωζομένων ἐπιγραφῶν
καὶ τῶν κωδίκων καὶ τοῦ παλαιότερου ἐορτασμοῦ
τῆς Παναγίας ἐξάγεται, ὅτι τὸ μοναστήριον εἶναι καὶ
πρέπει νὰ ὀνομάζεται τῶν Ἀγίων Κωνσταντίνου
καὶ Ἑλένης, ἡ τῆς Παναγίας, ἡ καλλίτερον καὶ
τῶν δύο μαζῇ, ἐν τούτοις παραδόξως ἀπὸ πολλῶν ἐ-
τῶν τὸ γνωρίζομεν, ὀνομάζομεν καὶ πανηγυρίζομεν
ὡς Ζωοδόχον Πηγὴν.

12 § Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

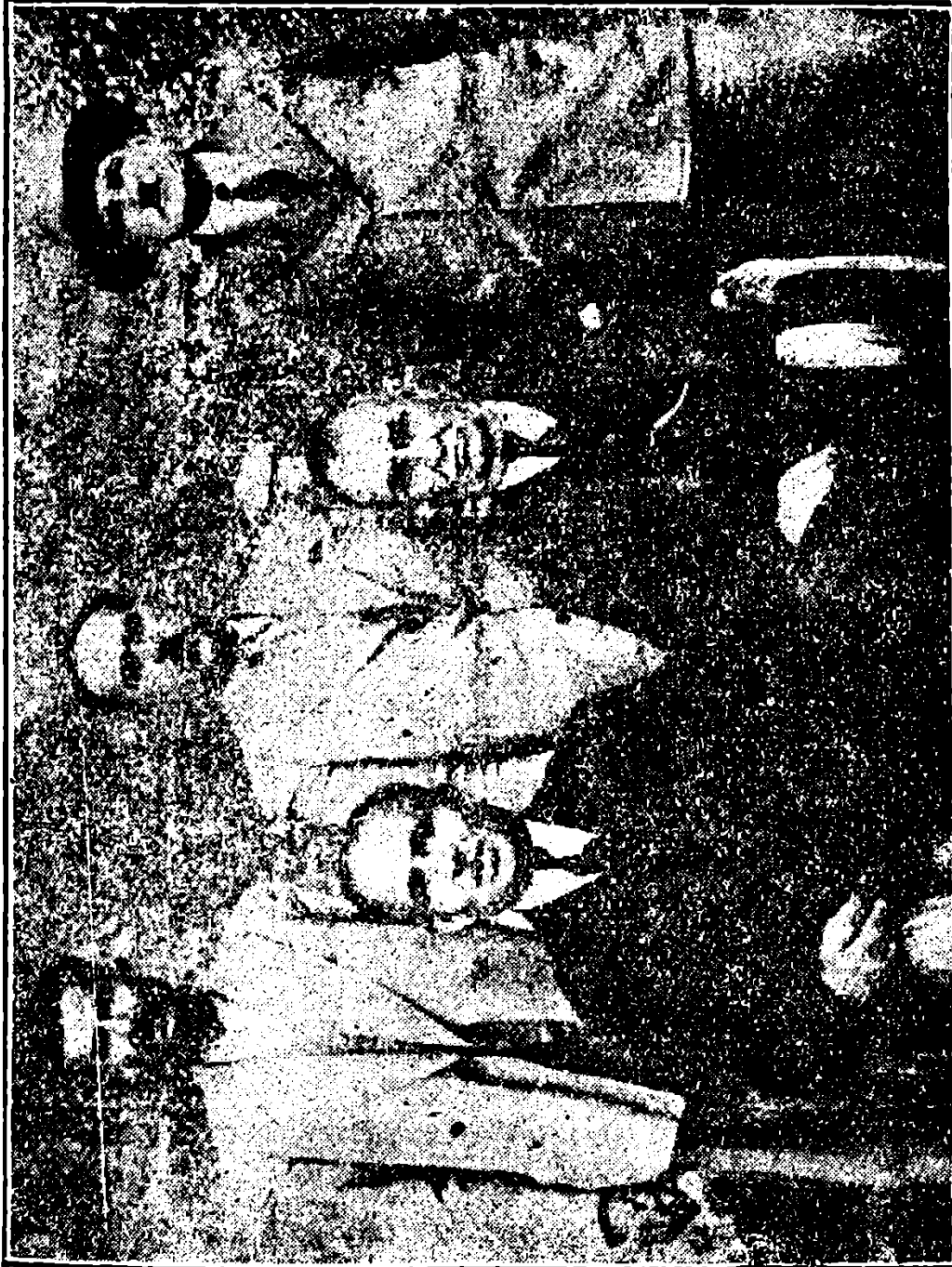
Ὅπως ἄλλοτε, τοιοῦτο τρόπον καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους
πολέμους κατεστράφη τὸ μοναστήριον, δηλ. ἐ νὰός καὶ
τὰ κελλία του, τὰ ὅποια ἀπετελοῦντο ἀπὸ τρεῖς δω-
μάτια, καὶ τὸ ὑπόγειον, καθὼς καὶ ἡ δεξαμενὴ, ἡ πη-
γὴ, τὸ προσκύνημα τῆς Παναγίας καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ
κτήμματα τοῦ μοναστηρίου.

Ὅπως λέγουσιν, τὰ κατέστρεψεν ὕδατος καὶ ἐλεηλά-
τησαν οἱ τοῦρκοι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν βουλγά-
ρων. Εἰς τὴν καταστροφὴν δὲ καὶ τὴν διαρπαγὴν αὐ-
τὴν ἔλαβον μέρος δυστυχῶς καὶ ἡμέτεροι, καὶ μάλι-
στα ἐκ τῆς συνοικίας Ταμπακιά ἢ Κιοπροῦ, δηλ. Γε-
φύρας, ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ λεγόμενα μιᾶς γραί-
ας, τῆς ὁποίας παραλείπω τὸ ὄνομα δι' εὐνοήτους
λόγους.

13 § Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΙΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη τὸ μοναστήριον παρέμενεν ἡρειπω-
μένον καὶ ἔρημον. Ἀλλ' εὐτυχῶς, ὅπως, ἀνεφέραμεν
καὶ προηγουμένως, ὁ νῦν Σεβασμιώτατος Μητροπο-
λίτης Διδυμοτείχου κ. Ἰωακείμ ἐφρόντισε καὶ φρον-

τίξει δραστηρίως καὶ καταλλήλως ἀπὸ τὸ 1930 καὶ ἐξῆς, τῇ εὐγενεῖ συνεργασίᾳ τῶν φιλοτίμων κυρίων Βασιλείου Ἡλιοπούλου, διευθυντοῦ τοῦ Μοναστηρίου

Ἡ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

ἄλλοις ἐν Διδυμοτείχῳ καὶ Ἰημητρίου Σκλάδῃ βιβλιοπώλῳ.

Οὗτοι ἐπρόθυμοποιήθησαν νὰ συνδράμουν τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἀνακρινέως καὶ διὰ τοῦτο διωρίσθησαν καὶ ὡς πρῶτοι ἐπιτροπικοὶ τοῦ μοναστηρίου, εἰς

τοὺς δποίους προσετέθησαν μετὰ ταῦτα καὶ εἰ κ. κ. Γεώργιος Ἀποστολίδης, Βασίλειος Καζακίδης καὶ Γρηγόριος Καραγιαννίδης. Κατέβαλον δὲ καὶ καταβάλλουν ὅχι μόνον ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ὑποστήριξιν, ἀλλὰ καὶ προσωπικὴν πολλάκις ἐργασίαν ὑπὲρ τοῦ μοναστηρίου. Καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶνε ἄξιον θερμῶν συγχαρητηρίων, ὁ δὲ Μητροπολίτης ἄξιος εὐγνωμοσύνης.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ ναὸς ἀνεκαινίσθη. Ἡ νοτία πλευρά, ἡ ὁποία ἦτο κατεστραμμένη, ἀνεκτίσθη, ἡ στέγη του, ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, καὶ ἄλλα μέρη, ἐπεσκευάσθησαν καὶ συνεπληρώθησαν. Τὰ μὲν ὑπάρχοντα κελλία ἐπεδιωρθώθησαν καὶ ηὐξήθησαν κατὰ ἓν, ἄλλα δὲ νέα, πέντε τὸν ἀριθμὸν, παραπλεύρως τοῦ ναοῦ καὶ τῶν παλαιῶν κελλίων, ἀνηγέρθησαν μετὰ τὸν σκοπὸν, ὅπως, μετὰ τὴν ἀνέγερσιν καὶ ἄλλων δωμάτων, ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχουν πόροι, μεταβληθῇ τὸ μοναστήριον εἰς θέρετρον καὶ τόπον ἀναψυχῆς. Τοιοῦτοτρόπως θὰ συνδυασθῇ τὸ αἶσθημα τῆς εὐσεβείας μετὰ τὸ τερπνὸν καὶ ὑγιεινόν, τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ πόλις μας στερεῖται δυστυχῶς καταλλήλων κέντρων ἀναψυχῆς. Πρὸς τούτοις ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ ἐκτίσθη ὑπόστεγος νάρθηξ, ἀνεκτίσθη τὸ πηλοῖον τῆς πηγῆς Προσκύνημα τῆς Παναγίας, ἐκαθαρίσθη δὲ, ἐπεδιωρθώθη καὶ ἐκαλύφθη ἡ πηγὴ. Κατὰ τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῆς πηγῆς ἐχρησίμευσεν εἰς τεμάχια μαζῇ μετὰ ἄλλας πέτρας καὶ μία πλάξ, ἡ ὁποία εἶχε χαραγμένα γράμματα καὶ χρονολογίαν. Προῆλθε, φαίνεται, τοῦτο ἀπὸ ἀπροσεξίαν. Τὴν πλάξ αὐτήν, ἡ ὁποία ἦτο θραυσμένη, παρέλαβον εἰ κ. κ. ἐπίτροποι τοῦ μοναστηρίου ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου εὕρισκετο ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὡς ἄχρηστος. Εὕρισκετο ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ σταύλου, ἡ μᾶλλον τοῦ ὑπογείου, τῶν παλαιῶν κελλίων. Ἦτο ἄλλοτε ἐντετειχισμένη εἰς μίαν βρύσιν, ἡ ὁποία ὑπῆρχεν ἐκεῖ καὶ ἐχάλασε κατόπιν καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Δελόγκας καὶ ἄλλοι γέροντες ἐνθυμοῦνται, ὅχι ὁμῶς καὶ τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν χρονολογίαν τῆς ἐπιγραφῆς. Τὸ νερὸν εἰς τὴν βρύσιν αὐ-

τοῦ κατέβαιναν ἀνώθεν τοῦ ναοῦ μέ σωλῆνας, αἱ ὁποῖαι διηυθύνοντο ὀπισθεν τοῦ ἀγίου θήματος, ἐν ᾧ τὸ νερόν τῆς πηγῆς ἤρχετο μέ ἄλλους σωλῆνας ἀπὸ τὰ ἐπάνω μέρη αὐτῆς. Παραπλεύρως τῶν παλαιῶν κελλίων ὑπήρχεν ἄλλοτε διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν ἀνθρώπων του καὶ μικρὸς φούρνος, ὅπως εἶναι ὁ τωρινός, ὁ ὁποῖος ἐκτίσθη εἰς τὴν ἀριστερὰν γωνίαν τῆς εἰσόδου τῶν κελλίων.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ μοναστηρίου οἱ χριστιανοὶ τοῦ Διδυμοτείχου ἔδειξαν πάλιν ἀρκετὸν ἐνδιαφέρον καὶ προσέφεραν, μέ εὐλάβειαν καὶ προθυμίαν, χρήματα καὶ ὑλικά, εἰκόνας καὶ κανδήλας, παραπετάσματα κ.λ.π. Μεταξὺ τῶν διαφόρων δωρητῶν ἀναφέρομεν ἰδιαιτέρως τοὺς ἑξῆς: 1) Τὸν δικηγόρον κ. Γεώργιον Κουγιουμτζόγλου, ὅστις προσέφερε μίαν μεγάλην εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἀγκαλοφορούσης, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον συνέδραμε γενναίως τὸ μοναστήριον, 2) τὸν κ. Ἀ. Νικολαΐδην, διὰ τὸ παραπέτασμα τῆς μεσαίας πύλης τοῦ Ἱεροῦ μέ εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐντὸς Ποτηρίου. 3) τὸν κ. Ἀ. Παπαπροστόλου, ζωγράφον, διὰ τὴν μεγάλην εἰκόνα τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, καὶ 4) τοὺς κ.κ. Β. Ἡλιόπουλον καὶ Δ. Σκλάβην διὰ τὴν μεγάλην εἰκόνα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐπὶ τοῦ προσκηνηταρίου τοῦ ναοῦ.

Κατόπιν ὅλων τούτων ἤρχισαν ἀπὸ τοῦ 1931 νὰ παραθερίζουν διάφοροι οἰκογένειαι τὸ θέρος εἰς τὸ ὠραῖον καὶ ἐξοχικὸν μοναστήριον.

14 §. Ο ΝΕΟΣ ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΑΓΙΑ ΛΕΙΨΑΝΑ

Δὲν εἶχε μείνει λοιπόν, παρὰ νὰ εὑρεθῇ καὶ εἰς κληρικὸς κατάλληλος, ὅστις, ἀφ' οὗ ἐξασφαλισθῇ, ὅπως πρέπει, ἡ συντήρησις του, νὰ ἐξασφαλίσῃ καὶ τὴν περαιτέρω συντήρησιν καὶ ἀκμὴν τοῦ μικροῦ μας πτωχικοῦ μοναστηρίου. Διότι, ἐκτὸς τῶν ἱερατικῶν του καθηκόντων, θὰ ἐφρόντιζε καὶ διὰ τὰ ὑπολειφθέντα ὀλίγα κτήματα τοῦ μοναστηρίου περίξ αὐτοῦ καὶ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ Διδυμοτείχου.

Ἦσαν δὲ ταῦτα ἄλλοτε πολλά, ἐκ τῶν ἐποίων ἄλλῃ μὲν, ἄγνωστον, ποῦ καὶ ποῖα εἶναι, ἄλλα δὲ κατέχον-
ται ἀπὸ διαφόρους ἀσεβεῖς καὶ ἀσυνειδήτους ἄρπαγας
καὶ σφετεριστάς. Τριουῖτος κληρικὸς εὐρέθη εὐτυχῶς
καὶ ἀνέλαβε καθήκοντα τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1932. Ἐφ-
οδισοθεῖς δὲ μὲ παν.αχοῦσαν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως
συνέλεξεν ἐράνους ἀπὸ τὰ χωρία. Εἶνεδὲ εὐτερὸ ἐκ τοῦ
χωρίου Ἀγίας Μαρίνης τῆς Μιτυλήνης ἱερομόναχος Βα-
σίλειος Νικολάου Κωνσταντάρης, ἀδελφὸς τῆς ἐν Ἀγίῳ
Ὀρει Ἱερᾶς Σκήτης τοῦ Ξενοφώντος, ἐνθα παρέμεινεν
ἐπὶ δώδεκα ἔτη ὡς μοναχός, διέκονος καὶ ἱερέυς.

Ἐφερεν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὅρος τέσσαρα τεμάχια Ἀ-
γίων Λειψάνων, τοποθετημένα μέσα εἰς μικρὸν κιβώτι-
ον: 1) Τοῦ Ἀγίου Ὁσιομάρτυρος Εὐθυμίου. 2) Τοῦ Ἀ-
γίου μάρτυρος Τρύφωνος. 3) Τοῦ Ἀγίου Ὁσιομάρτυ-
ρος Ἰακώβου καὶ 4) Τοῦ Ἀγίου ἱερομάρτυρος Μοδέστου.

15 §. ΟΙ ΕΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΩ ΕΠΙ ΣΟΥΛΤΑΝ ΣΕΛΙΜ ΤΟΥ Α! ΜΑΡΤΥΡΗΣΑΝΤΕΣ ΤΡΕΙΣ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ

Μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω τεσσάρων τεμαχίων ἁγίων λει-
ψάνων, τὰ ὅποια ἀνεφέραμεν, τὸ ὑπ' ἀριθ. 3 εἶναι, ὅπ-
ως εἴπομεν, τοῦ ἁγίου Ὁσιομάρτυρος Ἰακώβου. Τοῦ-
το ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τοὺς Διδυμοτεῖχίτας,
διότι ὁ Ἅγιος εὗτος ἐμαρτύρησεν εἰς τὸ Διδυμότειχον
τὸ 1520 ἐπὶ Σουλτάν Σελίμ τοῦ Α', ὅστις τότε εὗρί-
σκετο ἐναλλὰξ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Εἶνε ὁ
λεγόμενος Νεομάρτυς Ἰάκωβος. Καθὼς ἀναπτύσσω ἐ-
κτενῶς εἰς ἰδιαίτερον κεφάλαιον τῆς Ἱστορίας τοῦ Δι-
δυμοτείχου, κατήγετο ἀπὸ τὴν Καστορίαν, ἔμεινε καὶ
εἰργάσθη πολλὰ ἔτη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς κρε-
σπώλης, ὀνομαζόμενος Ἰωάννης, καὶ ἔγινε πλούσιος.
Ἐπειδὴ ὁμως τὸν κατέτρεξεν ὁ ἀδελφὸς του διὰ κτι-
ματικὰ καὶ κληρονομικὰ ζητήματα, ἐγκατέλειπεν ὅλα
καὶ μετέβη εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, ὅπου ἔμεινε μοναχός,
ζῶν ὡς ἀσκητὴς εἰς μίαν καλύβην πλησίον τῆς μονῆς
τῶν Ἰδίων, ἥ, ὅπως λέγουσιν ἄλλοι, τῆς μονῆς τοῦ Δο-
χειαρίου. Ἐκεῖ μὲ τὴν ἐνάρετον ζωὴν τοῦ προσείλκυσε

ΟΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ ΣΕΛΙΜ ΤΟΥ Α ΚΑΤΑΚΡΕΟΥΡΓΗΘΕΝΤΕΣ ΑΓΡΙΟΙΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΕΤΟΣ 1520 ΕΝ ΔΙΑΥΜΟΤΕΙΧΩ
ΙΑΚΩΒΟΣ ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΙ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

πολλοὺς μαθητάς. Τὸ 1519 μετέβη μετὰ διφόρους μαθητάς του εἰς τὴν Αἰτωλίον καὶ ἐγκατεστάθη κοντὰ εἰς τὸ μοναστήριον Ἅγιος Πρόδρομος μέσα εἰς ἓν σπήλαιον. Πολλοὶ χωρικοὶ ἔτρεχον νὰ ἀσπασθοῦν τὴν δεξιάν του, ἢ νὰ ἐξομολογηθοῦν ἀπὸ αὐτόν καὶ νὰ λάβουν συγχώρησιν, ἢ τέλος νὰ τὸν ἴδουν ἀπὸ ἀπλὴν περιέργειαν. Ἡ πληθὺς δὲ τῶν ἐπισκεπτῶν καὶ μερικαὶ συκοφανταίαι συνετέλεσαν, ὥστε ὁ Ἅγιος νὰ θεωρηθῇ ὁπποῖος ἀπὸ τὴν τσερκικὴν κυβέρνησιν διὰ τοῦτο ὁ Ἅγας τῆς περιφέρειας τὸν ἔστειλε μαζὶ μετὰ δύο μαθητάς του, τὸν διάκονον Ἰάκωβον καὶ τὸν μοναχον Διονύσιον, ἀλυσσοδεμένους εἰς τὸν Μπέην τῶν Τρικάλων. Ἐκεῖθεν τοὺς ἔστειλαν εἰς τὸ Διδυμότειχον ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου Σελίμ, ἔστις τοὺς ἀνέκρινεν ἐπανελημμένως καὶ ἐτυράννησεν ἐδῶ καὶ εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας μετὰ φρικτὰ καὶ ἀνυπόφορα βασανιστήρια, τὰ ὅποια περιγράφονται μετὰ πολλὰς λεπτομερείας εἰς παλαιὰ χειρόγραφα. Ἐπὶ τέλους τὴν 1ην Νοεμβρίου τοῦ 1520 ἐκρεμάθησαν οἱ τρεῖς αὗτοι ἅγιοι νεομάρτυρες ἐν Διδυμοτείχῳ. Κατὰ τὰ παλαιὰ χειρόγραφα, μερικοὶ χριστιανοὶ ἠγάρασαν τὰ λείψανά των καὶ τὰ μετέφεραν καὶ ἔθαψαν εἰς τὸ τρία μίλλια ἔξω τῆς πόλεως χωρίον Ἀλδανιτοχώριον (πρόκειται, φαίνεται, περὶ τοῦ χωρίου Ἀσβεστάδης, ἢ τοῦ Πετράδης ἢ τοῦ Ψαθάδης, τοῦ ἀπέναντι τοῦ ὄβρου). Σήμερον δὲ σώζονται εἰς τὸ πλησίον τῆς Θεσσαλονίκης μοναστήριον τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας. Καθὼς μᾶς εἶπεν ὁ ἡγούμενος τοῦ ἐν Διδυμοτείχῳ ἀγιοταφικοῦ μοναστηρίου πανοσιώτατος Βασίλειος, τὸ λείψανον τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου ἐτεμαχίσθη ἄλλοτε, εὗρισκονται δὲ τμήματα, ἄλλο μὲν εἰς τὴν Ἁγίαν Ἀναστασίαν, ἄλλο εἰς τὴν μονὴν τῶν Ἰδέρων καὶ ἄλλα ἄλλαχοῦ.

16 §. ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΠΕΡΙ ΕΟΡΤΑΣΜΟΥ ΕΝ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΩ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ

Τὸν Ἅγιον τοῦτον καὶ νεομάρτυρα Ἰάκωβον, τοῦ ὁποίου εἶνε γραμμένα ὁλόκληρος ὁ βίος, τὰ ἔργα καὶ τὸ φρικτῶδες μαρτύριον, τοῦ ὁποίου θαῦματα ἔγιναν καὶ

μετὰ τὸν θάνατόν τοι, πολὺ τιμοῦν καὶ σέβονται καὶ ἐορτάζουν τὴν μνήμην του καὶ ἔχουν τὴν ἱερὰν ἀκολουθίαν του οἱ ἁγιορεῖται, οἱ θεσσαλοὶ καὶ ἄλλοι Ἕλληνες. Ἐν τούτοις ὅλοι οἱ Διδυμοτειχῖται, μηδενὸς ἴσως ἔξαιρουμένου, καμμίαν ἰδέαν καὶ γνῶσιν δὲν ἔχουν. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὁ ἅγιος αὐτὸς ἐμαρτύρησεν ἐν Διδυμοτείχῳ καὶ ἀφ' οὗ τῶρα ἔχομεν ἐνταῦθα καὶ ἓν τεμάχιον, ἔστω καὶ ἐλάχιστον, τῶν λειψάνων του, ἃς προσκυνῶμεν αὐτὸ μὲ εὐλάβειαν καὶ ἃς τιμῶμεν τὴν μνήμην τοῦ νεομάρτυρος καὶ τῶν δύο συμμαρτύρων μαθητῶν του, νὰ ἐορτάζωμεν δὲ κατ' ἔτος καὶ πανδήμως τὴν 1ην Νοεμβρίου, ἀφ' οὗ ἐν τῷ μεταξὺ προμηθευθῶμεν τὴν Ἱερὰν Ἀκολουθίαν των καὶ κατασκευάσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα των. Διότι εὐτυχῶς ἀπὸ τὰ παλαιὰ χειρόγραφα διεσώθη καὶ ὑπάρχει μία εἰκών, τῆς ὁποίας παραθέτω τὴν φωτογραφίαν. Ἡ Ἱ. Μητρόπολις Διδυμοτείχου δύναται ἰδιαιτέρως καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν πρωτοβουλίαν νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὸν ἐορτασμόν κατ' ἔτος τακτικῶς ἐν τῷ ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου τῶν ἐν Διδυμοτείχῳ μαρτυρησάντων τούτων ἁγίων νεομαρτύρων Ἰακώβου, Ἰακώβου καὶ Διονυσίου, χωρὶς νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι αἱ γρισιαναὶ Διδυμοτείχου καὶ περιφερείας θὰ δεῖξουν πάλιν τὴν εὐοδέειάν των καὶ ἀξιέπαινον ἐνδιαφέρον.

17 § ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΟΝ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Τίς διαφόρους ταύτας πληροφορίας ἠξυνήθην νὰ ἐξαγάγω ἀπὸ τὰς μελέτας μου καὶ τὰς ἐρεῦνας διὰ τὸ μοναστήριον τοῦτο. Καὶ δὲν εὗρήκα μὲν θετικὰ στοιχεῖα καὶ ἀποδείξεις πρὸ τοῦ ἔτους 1847 ἢ ἴσως πρὸ τοῦ 1824, ἂν μὴ καὶ πρὸ τοῦ 1791. Ἐν τούτοις κατὰ πᾶσιν πιθανότητα τὸ μοναστήριον εἶναι ἀρχαῖον. Ἐὰν μάλιστα ἠθέλομεν παραδεχθῆ, ὅτι τοῦτο ἦτο ἐκεῖνο ἀκριβῶς, τὸ ὁποῖον ἦτο κατ' ἀρχὰς ἀνδρῶν καὶ μετετράπη γυναικεῖον κατόπιν δὲ ὁ Πατριάρχης Καλέκας τὸ μετέτρεψεν πάλιν εἰς ἀνδρῶν, τότε πρέπει

χωρίς ἄλλο νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν πρὸ τοῦ Καλέκα χρόνον, τὸν 14ον αἰῶνα, καὶ μάλιστα κατὰ 50 καὶ 100 καὶ 200 καὶ ἴσως καὶ πολὺ περισσότερα ἔτη προηγουμένως.

18 §. ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΑΓΙΑΣΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Εἶμαι τώρα ὑποχρεωμένος νὰ ἀναθεωρήσω ἐν σημείον εἰς δημοσίευσμά μου ἄλλοτε εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ Διδυμοτείχου « Ἑβδος » διὰ τὴν ἐν Διδυμοτείχῳ ἀσθενείαν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ 3ου τοῦ Παλαιολόγου. Ὅτι δηλ. ἀνέρωσεν ἀμέσως ἀπὸ τὴν σοβαρὰν ἀσθενείαν του καὶ ἠγέρθη ἀπὸ τὴν κλίνην, ἀφ' οὗ ἔπινεν ἁγίασμα ἀπὸ τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν, καὶ ὅτι τὸ ἁγίασμα ἐκεῖνο ἦτο ἴσως ἀπὸ τὸ ἐνταῦθα μοναστήριον τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Τὸ μοναστήριον, ὅμως τοῦτο, ὅπως ἀνεπτύξαμεν πλέον τώρα ἐκτενῶς καὶ ἀπεδείξαμεν, ἔλαβε τὸ ὄνομα Ζωοδόχος Πηγὴ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Βιρλαάμ. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν ὑπῆρχεν ἢ ὄχι τὸ μοναστήριον τοῦτο εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ 3ου καὶ μάλιστα ὡς Ζωοδόχος Πηγὴ, ἐπληρωρρήθην κατόπιν ἀπὸ τὸ δημοσίευσμά μου ἐκεῖνο τὰ ἑξῆς: Ὅτι ὁ ἀσθενὴς αὐτοκράτωρ ἔπινεν ἁγίασμα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ζωοδόχου Πηγῆς. Εἶχε δὲ ἔλτει τότε ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὸ Διδυμοτεῖχον καὶ εἶχε φέρει τὸ ἁγίασμα ἢ Φοκράσνα, ἢ κύβυγος, φαίνεται, τοῦ στρατηγοῦ Φικρασῆ. τοιοῦτοτρόπως γράφει διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς τὸ ἐκτενὲς σύγγραμμά του ἑκατὰ τὴν ἀσθενείαν τοῦ Ἀνδρονίκου ἐν Διδυμοτείχῳ παρευρεθεὶς καὶ κατόπιν αὐτοκράτωρ ἐνταῦθα στεφθεὶς στρατηγὸς Ἰωάννης Καντακουζηνός, ἀναφέρει δὲ σχετικῶς τὰ ἴδια καὶ ὁ φίλος ἱατρὸς καὶ γεροσυκοπτής κ. Κ. Κουρτιδῆς εἰς τὰ περὶ τῆς Θράκης ἱστορικὰ συγγράμματα του.

19 §. ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙΝΑ ΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ ΤΟΥ ΛΟΙΠΟΥ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΝ ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΝΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΖΗ

Καταλείπων τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν πραγματείαν περὶ

τοῦ ἐν Διδυμοτείχῳ εὑρισκομένου μοναστηρίου τὸ ὄ-
πτιον γενικῶς ὀνομάζεται ἐσφαλμένως ἀπὸ ὄλους Ζω-
οδόχος Πηγὴ καὶ πανηγυρίζει τὴν Παρασκευὴν τῆς
Διακαινησίμου Ἑβδομάδος, ὑποβάλλω τὴν ἐξῆς γνῶ-
μην καὶ πρότασιν.

Νὰ μὴ μεταβληθῇ δεδαίως τὸ ὄνομα Ζωοδόχος Πη-
γὴ καὶ νὰ μὴ παύσῃ ὁ πανηγυρισμὸς τοῦ μο-
ναστηρίου κατὰ τὴν Διακαινήσιμον Ἑβδομάδα. διότι
ἡ δύναμις τῆς συνηθείας εἶναι ἰσχυρά, αἱ δὲ ἐscrται

τοῦ Πάσχα πολὺ κατάλληλοι,
ὅπως εἴπομεν εἰς τὰ προηγού-
μενα, διὰ τὸν πανηγυρισμὸν.

Ἀλλὰ νὰ προστεθεῖν εἰς τὸ ὄ-
νομα Ζωοδόχος Πηγὴ καὶ τὰ
ὀνόματα τῶν Ἀγίων Κωνσταν-
τίνου καὶ Ἑλένης καὶ τῆς Πα-
ναγίας. Ἡ καλλίτερον νὰ γεί-
νη τὸ ἐξῆς: Δηλαδή προσεχῶς,
τὴν 3ην Σεπτεμβρίου, ἡμέ-
ραν Κυριακὴν, θὰ τε-
λεοθεῖν τὰ ἐγκαίνια τοῦ
μοναστηρίου. Τότε ὁ μὲν ναὸς
νὰ καθιερωθῇ καὶ πάλιν εἰς
τὸ ὄνομα τῶν Ἀγίων Κωνσταν-
τίνου καὶ Ἑλένης, τὸ δὲ πλη-
σίον τῆς πηγῆς προσκύνημα
νὰ καθιερωθῇ εἰς τὸ ὄνομα τῆς

**ΣΟΥΛΤΑΝ
ΣΕΛΙΜ Ο Α΄**

Παναγίας, ἔστω καὶ μὲ τὴν προσηγορίαν αὐτῆς ὡς
Ζωοδόχου Πηγῆς, ἀφ' οὗ ἔχομεν καὶ ἐνταῦθα καὶ Πη-
γὴν καὶ δεξιμένην, καὶ πρὸ πάντων, ἀφ' οὗ ἡ Παν-
αγία συμβολικῶς εἶναι ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ, δηλ. ἡ τὴν
Ζωὴν δεχθεῖσα Πηγὴ. διότι πράγματι ἡ Παναγία ἐ-
δεχθη διὰ Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἐβίσταπεν εἰς τὴν Ἀ-
γίαν καὶ Παρθενικὴν Κοιλίαν τῆς καὶ ἐγέννησε τὴν
Ζωὴν ἡμῶν, δηλ. τὸν Κύριον καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσ-
μου Ἰησοῦν Χριστόν. Ὡς δὲ καὶ ὁ ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει ἱστορικὸς ναὸς τοῦ Μπαλουκλή εἶναι τῆς
Παναγίας Θεοτόκου, ὡς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὡς ἀναφέ-

ρει καὶ τὸ μέγα Εὐχολόγιον τῆς Ἐκκλησίας, δι-
τὴ Ζωοδόχος Πηγὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦτο αὐτὸ
πάλαι ναὸς μέγιστος καὶ περικαλλὴς ἐπ' ὀνόματι
τῆς Θεοτόκου, πλησίον πηγῆς τινός, ἥς τὸ ὕδωρ πολ-
λὰς ἰάσεις ἐποίησε καὶ παντοίας νόσους ἐθεράπευσε
τῇ χάριτι τῆς Θεοτόκου, ἀφ' ἥς καὶ ἐπωνομάσθη Ζω-
δόχος ἢ μᾶλλον Ζωηφόρος Πηγὴ». Νὰ τελεῖται δὲ
πρὸς τούτοις τρεῖς φορὰς τὸ ἔτος πανήγυρις εἰς τὸ μο-
ναστήριόν μας: 1) τὴν 21ην Μαΐου διὰ τοὺς Ἁγίους
Κωνσταντῖνον καὶ Ἑλένην, 2) τὴν 8ην Σεπτεμβρίου,
διὰ τὰ Γενέθλια τῆς Παναγίας ἢ διὰ τὴν Παναγίαν
τὴν ὁδηγήτριαν, καὶ 3) τέλος τὴν Παρασκευὴν τῆς
Διακαινησίμου Ἑδομάδος διὰ τὴν Παναγίαν πάλιν
ὡς Ζωοδόχον Πηγὴν.

